T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ (SOSYAL PSİKOLOJİ) ANABİLİM DALI

YAKIN İLİŞKİLERDE SOSYAL AĞIN İLİŞKİ NİTELİKLERİ İLE BAĞLANTISI

Yüksek Lisans Tezi

Fatma CAN

Ankara-2009

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ (SOSYAL PSİKOLOJİ) ANABİLİM DALI

YAKIN İLİŞKİLERDE SOSYAL AĞIN İLİŞKİ NİTELİKLERİ İLE BAĞLANTISI

Yüksek Lisans Tezi

Fatma CAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Selim HOVARDAOĞLU

Ankara–2009

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ (SOSYAL PSİKOLOJİ) ANABİLİM DALI

YAKIN İLİŞKİLERDE SOSYAL AĞIN İLİŞKİ NİTELİKLERİ İLE BAĞLANTISI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Selim HOVARDAOĞLU

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	**İmzası**
……...	.....
……...	.....
……..	.....
……..	……..
……	……..

Tez Sınavı Tarihi .....

Tüm öğrenciliğim boyunca sevgisi, anlayışı ve sonsuz bilgisi ile bana destek olan ve bu araştırma boyunca yapıcı eleştirilerde bulunarak bana yol gösteren sevgili danışmanım Prof. Dr. Selim Hovardaoğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Jüride yer alan hocalarım, Yrd. Doç. Dr. Ayda Büyükşahin'e ve Yrd. Doç. Dr. Müge Ersoy Kart'a tezimi sabırla okuyup, eleştiri ve önerilerini benimle paylaştıkları için teşekkür ederim.

Psikoloji okumaya karar verdiğimde kararımı destekleyen, her başaramamaktan korktuğumda beni cesaretlendiren ve her zaman iyi ki varsın dediğim Önder'e ne kadar teşekkür etsem azdır.

Aynı anda kendi tezini yazmasına rağmen, her zaman beni sabırla dinleyen, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Aysun'a sonsuz teşekkürler.

Tüm yakınmalarıma katlandıkları ve çalışma saatlerimi istediğim gibi ayarladıkları için mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Son olarak canım aileme her zaman yanımda oldukları için teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM 1

GİRİŞ 1

1.1. Sosyal Ağın Tanımı ve Özellikleri 3

1.2. Romantik ilişkiler ve sosyal ağlar 7

1.2.1. Sosyal Ağ Örtüşmesi 10

1.2.2. Sosyal Ağ Genişliği 12

1.2.3. Sosyal Ağların Romantik İlişkilerdeki İşlevleri 13

1.2.4. Sosyal Ağ Üyelerinin İlişkiyi Onaylamaları veya Karşı Çıkmaları 15

1.2.5. Algıların Karşılaştırılması 17

1.3. Planlı Davranışlar Kuramı 18

1.4. Romantik İlişkilere Bağlanım: Yatırım Modeli 22

1.5. Araştırmanın Amacı 25

1.6. Araştırmanın Denenceleri 28

2. BÖLÜM 29

YÖNTEM 29

2.1. Katılımcılar 29

2.2. Veri Toplama Araçları 29

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu 29

2.2.2. Sosyal Ağ Analizi 29

2.2.3. Öznel Normlar 30

2.2.4. Normatif İnançlar 30

2.2.5. Uyma Güdüsü 31

2.2.6. İlişki İstikrarı Ölçeği 31
2.2.7. Bağlanım Düzeyi 32
2.2.8. Sosyal Ağ Örtüşmesi 32
2.2.9. Sosyal Ağlardan Hoşlanma Düzeyi 33
2.3. İşlem 33
3. BÖLÜM 34
BULGULAR 34
3.1. Sosyal Ağların Dağılımı 34
3.2. Yakınlık Derecesine ve Sosyal Ağ Üyeleri ile Bulunulan İlişki Türüne Göre Oluşturulan Grupların Ölçeklerden Aldıkları Puanlar Yönünden Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular 38
3.2.1. Yakınlık Derecesine Göre Normatif İnanç Puanlarının Karşılaştırılması 38
3.2.2. Yakınlık Derecesine Göre Uyma Güdüsü Puanlarının Karşılaştırılması 42
3.2.3. Sosyal Ağ Üyeleri İle Bulunulan İlişki Türüne Göre Normatif İnanç ve Uyma Güdüsü Puanlarının Karşılaştırılması 49
3.2.4. Kendi Sosyal Ağında Ve Partnerinin Sosyal Ağında Aynı Kategoride Bulunan Sosyal Ağ Üyelerine Ait Algılanan Normatif İnanç ve Uyma Güdüsü Puanlarının Karşılaştırılması 51
3.3. Regresyon Analizi Sonuçları 52
3.3.1. Öznel Normlar ve İlişki Bağlanımı 52
3.3.2. Öznel Normlar ve Yatırım Modeli Değişkenleri 55
3.3.3. Cinsiyete Göre Regresyon Analizi Bulguları 58
3.3.4. İlişki Türüne Göre Regresyon Analizi Bulguları 59

4. BÖLÜM 61

TARTIŞMA 61

4.I. Sosyal Ağların Dağılımına Yönelik Bulguların Tartışılması 61

4.2. Normatif İnanç Puanlarına Yönelik bulguların tartışılması 63

4.3. Uyma Güdüsü Puanlarına Yönelik Bulguların Tartışılması 65

4.4. Öznel Normların Yatırım Modeli Değişkenlerini ve İlişki Bağlanımını Yordamasına İlişkin Bulguların Tartışılması 67

4.5. İlişki Bağlanımının Yordanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması 67

4.6. Yatırım Modeli Değişkenlerinin Yordanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması 69

4.7. İlişki Bağlanımının Yordanmasında Cinsiyet Farkına İlişkin Bulguların Tartışılması 71

4.8. İlişki Bağlanımının Yordanmasında İlişki Türü Farkına İlişkin Bulguların Tartışılması 72

SONUÇ VE ÖNERİLER 73

ÖZET 75

ABSTRACT 77

KAYNAKLAR 79

EKLER 90

ÇİZELGELER

Çizelge 1. Sosyal Ağ Üyelerinin Genel Dağılımı 35

Çizelge 2. Yakınlık Derecesine Göre Sosyal Ağ Üyelerin Dağılımı 35

Çizelge 3. Cinsiyete Göre Sosyal Ağ Üyelerinin Dağılımı 36

Çizelge 4. İlişki Türüne Göre Sosyal Ağ Üyelerinin Dağılımı 37

Çizelge 5. Cinsiyet ve İlişki Türüne Göre En Yakın Hissedilen Sosyal Ağ Üyesi 38

Çizelge 6. Normatif İnanç Ölçümlerine Ait Ortalamalar ve Standart Sapmaları 39

Çizelge 7. Her Bir Sosyal Ağ Üyesine Ait Normatif İnanç Puanlarına Uygulanan Varyans Analizi 40

Çizelge 8. Sosyal Ağ Üyelerine Uyma Güdüsü Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları 43

Çizelge 9. Her Bir Sosyal Ağ Üyesine Uyma Güdüsü Puanlarına Uygulanan Varyans Analizi 44

Çizelge 10. Kendi Anne, Kardeş ve Arkadaşına Uyma Güdüsü Puanlarına Uygulanan Varyans Analizi 49

Çizelge 11. Kendi anne, kardeş ve arkadaşına ait uyma güdüsü puanlarına ait ortalama ve standart sapmalar 50

Çizelge 12. Kendi ve Partnerinin Sosyal Ağındaki Aynı Kategoride Bulunan Sosyal Ağ Üyelerine Uyma Güdüsünün Karşılaştırılması 51

Çizelge 13. Çoklu Regresyon Analizi: Öznel normlar ve ilişki bağlanımını 53

Çizelge 14. Çoklu Regresyon Analizi: Kendi Annesi İçin Öznel Normlar ve İlişki Bağlanımı 54

Çizelge 15. Çoklu Regresyon Analizi: Partnerinin Kardeşi İçin Öznel Normlar ve İlişki Bağlanımı 55

Çizelge 16. Çoklu Regresyon Analizi: Öznel Normlar Ve İlişki Doyumu 56

Çizelge 17. Çoklu Regresyon Analizi: Öznel Normlar ve Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme..... 57

Çizelge 18. Çoklu Regresyon Analizi: Öznel Normlar ve İlişki Yatırımı..... 57

Çizelge 19. Çoklu Regresyon Analizi: Kadın Grubunda Öznel Normlar ve İlişki Bağlanımı..... 58

Çizelge 20. Çoklu Regresyon Analizi: Erkek Grubunda Öznel Normlar ve İlişki Bağlanımı..... 59

Çizelge 21. Çoklu Regresyon Analizi: Flört Grubunda Öznel Normlar ve İlişki Bağlanımı..... 59

1. BÖLÜM

GİRİŞ

"Mahmud ile Yezida birbirine düşman Müslüman ve Yezidi köylerinin gençleridir ve birbirlerine sevdalıdırlar. İki genç evlenmek için umutsuzca çareler ararlar. Mahmud dilek ağacının yanında, Yezida'nın saçlarına kırk gün boyunca birer tane örgü yapar; kırkıncı gün kırkıncı örgü tamamlanır. Yezida ile Mahmud kaçmaya karar verirler. Bu arada, köyün ağası Havvas Ağa Mahmut'un, köyün ileri gelenlerinden biri olan Teyfo Ağanın kızıyla evlenmesini ister. Teyfo Ağa'nın kızı Güllüşah, Mahmud'a deli gibi âşıktır, uğruna kendini asmaya bile kalkmıştır fakat Mahmud bu evliliği kabul etmez. Mahmut dilek ağacına yeşil mendil bağlarken Yezidi köyünde görülmüştür. Yezidiler tarafından öldürülmüş, ağaca yeşil mendil bağlayan eli kesilmiş, köye hudut yapılmıştır. Irmağın kenarında dolaşırken Yezida, sevgilisinin kesik eliyle karşılaşır. Çıldırır, kendini parçalar. Ölüm dairesini çizer ve kendini hapseder. Günlerce kimseyle konuşmaz Yezida, ta ki Mahmud'un anası Eyşan Ana gelene kadar. Yezida cesedinin Mahmud'un yanına gömülmesini istemektedir ama buna bile izin yoktur. Diğer dokuz kardeşi hala namuslarını temizlemekten bahsetmektedirler. Babası Miro Ağa kızını görmeye bile gelmemiştir. Yezida her gün saçının bir örüğünü çözer, kırk gün sonunda kırkıncı örüğünü de çözer ve kendini ölüme teslim eder. Oyun biter."(Mungan, 1995).

Kendi dünyamızda her gün yalnızca farklı kişi, biçim ve tarihlerde Mahmut ile Yezida'nın hikâyesine rastlıyor muyuz? Bu soruya kolayca evet

yanıtı verilebilir. Murathan Mungan'ın kaleminden çıkan bu mitolojik hikâyede, töreler aracılığıyla toplumsal baskının duygusal ilişkiler üzerindeki etkisi ele alınmaktadır.

Duygusal bir ilişki yaşarken ya da evlilik kararı alırken, yalnızca kendi irademiz ve isteklerimiz doğrultusunda mı davranmaktayız yoksa ailemizin ve arkadaşlarımızın düşünceleri kararımızı etkilemekte midir?

Duygusal ilişkiler konusunda yapılan araştırmalar, ilişkilerin nasıl başladığı, geliştiği ve sonlandığı hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır. Bununla birlikte, incelenen literatürde sosyal bağlamın etkisini dikkate alarak yapılan çalışmaların oldukça az sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Bu az sayıda çalışmanın da gösterdiği gibi ilişkiler sosyal bir boşluk içinde ortaya çıkmamaktadır. Yıllar önce Ridley ve Avery (1979) sosyal bağlamın etkilerinin dikkate alınmaması durumunu "kavramsal körlük" olarak tanımlamışlardır. Bugün hala yakın ilişkilerde sosyal ağ etkilerinin göz ardı edildiği yönünde tartışmalar devam etmektedir (örneğin, Parks ve Eggert, 1991; Surra, 1988).

Romantik ilişkileri ailenin desteklemesi veya karşı çıkması literatürde yüzyıllardır vardır. Aile çocuğunun romantik ilişkisine karşı çıkarsa bu ilişki zamana az mı yoksa çok mu direnir? Ya da aile bu ilişkiyi onaylarsa, ilişkiden alınan doyumun artması ve ilişkinin süreklilik kazanması muhtemel midir? Böyle soruları arttırmak mümkündür ve bu çalışmanın temel amacı da yakın ilişkilerin gelişmesi, devam etmesi ve sonlanmasında sosyal ağların rolüyle ilgili literatüre katkıda bulunmaktır.

Bu çalışmada, Planlı Davranışlar Kuramı'nın (Fishbein ve Ajzen, 1975) bir bileşeni olan öznel normlar (*subjective norms*) aracılığıyla, ilişki bağlanımı üzerinde sosyal ağların etkisini anlamak amaçlanmıştır. Bu araştırmada, sosyal ağlar Planlı Davranışlar Kuramı temelinde inceleneceğinden izleyen alt bölümlerde bu kurama değinilecektir. Ancak bu kurama değinilmeden önce sosyal ağın tanımı ve özellikleri ele alınacaktır. Daha sonra duygusal ilişkilerde sosyal ağın özelliklerindeki değişimler değerlendirilecek ve ardından ilişki bağlanımı ve sosyal ağlar arasındaki ilişkileri inceleyen araştırma bulgularına değinilecektir.

1.1. Sosyal Ağın Tanımı ve Özellikleri

Sosyal ağ terimi İlk kez 1954 yılında, Barnes tarafından, kişinin çevresindeki diğer insanlarla olan ilişkilerini tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Barnes'a (1954) göre sosyal ağlar birbirleriyle etkileşimde olan ve kişi için psikolojik öneme sahip bireylerden oluşmaktadır.

Sosyal ağların yapısal ve içeriksel olarak iki tür özelliği olduğu belirtilmektedir (Laireiter ve Baumann, 1992). Sosyal ağların *yapısal* özellikleri arasında, genişlik (ağ içindeki üyelerin sayısı), ağ üyeleri arasındaki ilişki türü, üyeler arasındaki etkileşim miktarı, homojenlik (üyelerin benzer olma düzeyleri), dağılım (üyeler arasındaki coğrafi uzaklık) ve partnerlerin ağlarının örtüşme düzeyi sayılabilir. *İçeriksel* özellikler ise, ilişki memnuniyeti, yakın hissetme, karşılıklılık, üyeler arasındaki bağların zaman içinde kararlılık kazanması anlamına gelen uzun ömürlülük gibi ağ üyeleri arasındaki bağlantıların doğasını tanımlayan özelliklerdir.

Sosyal ağların, üye sayısı, üyeler arasındaki etkileşim miktarı, üyelere hissedilen yakınlık gibi içerdiği özelliklere göre farklı tanımları da yapılabilir.

Sosyal ağın en küçük birimi olan yakın ilişki ağları, genellikle aile ve yakın arkadaşları içeren, ortalama beş kişiyi kapsayan, bireyin yakın hissettiği ve fikirlerine önem verdiği önemli diğerlerinden oluşur. Önemli diğerlerinden oluşan sosyal ağlar, bireyin hayatı, davranışları ve benlik saygısı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir ve bu ağlar içindeki bağlar zaman içinde çok fazla değişim göstermemektedir (Milardo,1992).

Yakın ilişki ağlarından daha geniş olan sosyal ağ ise *mübadele edilen* (*exchange*) ağlardır. Mübadele edilen sosyal ağlar yaklaşık yirmi kişinin yer aldığı, üyelerinin daha çok arkadaş, komşu ve meslektaşlar olduğu maddi ve manevi destek sağlayan bireylerden oluşmaktadır (Milardo,1992). Yakın ilişki ve mübadele edilen sosyal ağ üyeleri, fikirlerine önem verilen kişilerden oluşmakla birlikte, önemli olmaları için etkileşim sıklığının fazla olması gerekmemektedir.

Bir diğer sosyal ağ ise *karşılıklı etkileşim ağları*dır. Karşılıklı etkileşim ağlarında üyeler birbirleri ile sürekli etkileşim halindedir ve bu ağlar basit tanışıklıklardan oluşur (Milardo,1992).

Son olarak *global* ağ ise, bireyin tanıdığı tüm kişileri kapsar (Milardo,1992). Global ağın üyeleri, bireylerin birlikte yaşadığı, isimlerini bildiği, tanıyor olabileceği kişilerden oluşmaktadır ve global ağ üyelerinin sayısı birkaç yüz ile birkaç bin arasında değişim gösterebilmektedir.

Tarih boyunca seyahatlerin artması, kişinin ailesinin yaşadığı yerden ayrılarak coğrafi anlamda mekân değiştirmesi ve bilgisayar teknolojisi gibi nedenlerle sosyal ağların genişlik ve içeriği değişime uğramıştır. Bu nedenle insanlar geçmişe oranla daha geniş ve daha çok çeşitlilik gösteren ağlara sahip olmaya başlamışlardır (Marsiglio ve Scanzoni,1995).

Sosyal ağların yapısal ve içeriksel özelliklerinin yaş ve yaşam dönemlerine göre bazı farklılıklar gösterdiği dikkat çekmektedir. Araştırmalar yaş ilerledikçe sosyal ağın küçüldüğünü, çoğunluğunu akrabaların oluşturduğunu ve diğer sosyal ağ üyelerine hissedilen yakınlık derecesinde bir azalma olurken, aile üyelerine hissedilen yakınlık derecesinde bir artma olduğunu göstermektedir (Lang, 2000). Orta ve ileri yaş yetişkinlerle yapılan çalışmalar, evli erkeklerin eşlerini, kadınlarınsa daha çok arkadaş ve çocuklarını dert ortağı ve destek olarak belirttiklerini göstermektedir (Antonucci ve Akiyama,1987). Sonuç olarak, duygusal yakınlık yaşın ilerlemesi ile birlikte sosyal ağın en belirgin özelliklerinden biri haline gelmektedir.

Cinsiyet rollerine bağlı olarak, kadınlar ve erkekler sosyal etkileşimleri açısından farklılık göstermekte ve bu da sosyal ağların yapısında farklılaşmalara neden olmaktadır. Genel olarak sosyal ağ genişliği ve arkadaş sayısı açısından erkek ve kadın arasında bir fark bulunmamaktadır. Bununla birlikte, kadınlar genellikle sosyal ağlarını akrabalık bağlarıyla tanımlamakta ve ağ üyelerine daha fazla bağlılık göstermekteyken

(Antonucci ve Akiyama, 1987), erkeklerin sosyal ağları daha fazla meslektaş üyelerden oluşmakta ve çeşitlilik göstermektedir (Moore,1990).

Etnik kimlik, ırk ve kültür, kişilerarası etkileşim becerisi aracılığıyla, ağ bağlarının oluşması ve gelişmesini şekillendiren bir etmendir. Literatürdeki bulguların tutarsız olmasıyla birlikte, ağın büyüklüğü, etkileşim sıklığı ve üyeler arasındaki bağlılık gibi ağ özellikleri farklı etnik kimlik, ırk ve kültüre sahip kişilerde farklılık göstermektedir (örneğin; Mardsen, 1987; Pugliesi ve Shook, 1998; Wilkinson, 1993).

Sosyal ağ analizi, iki veya daha fazla kişi arasında, sosyal normlar tarafından düzenlenen ilişkilerin çözümlemesi olarak düşünülebilir. Diğer bir deyişle, en basit şekliyle aktör ve üyeler arasındaki bağların bir haritasıdır.

Yakın ilişkilerle ilgili araştırmalarda, sosyal ağlar araştırmanın amacına uygun olarak, bireysel bakışaçısıyla çiftlerin her birinin ayrı ayrı sahip oldukları ya da çiftin ortaklaşa paylaştıkları ağ üyeleriyle aralarındaki sosyal ağ bağları tanımlanarak incelenebilir. Daha bütüncül bir yaklaşımla, çiftin ayrı ayrı ve ortak sahip oldukları ağ üyeleri ve bu üyelerle aralarındaki bağların tamamı tanımlanarak incelenebilir (Stein, Bush, Ross ve Ward, 1992).

Yukarıda da değinildiği gibi global, etkileşim, mübadele ve yakın ilişki sosyal ağları arasında, davranışlarımız üzerinde en fazla etkili olan sosyal ağ, **yakın ilişki ağı** (önemli diğerlerinden oluşan sosyal ağ) üyeleridir. Bu durum dikkate alınarak bu çalışmada, önemli diğerlerinden oluşan sosyal ağ üyelerinin ilişki bağlanımı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ancak romantik ilişkilerde kişinin kendi sosyal ağına ek olarak partnerinin sosyal ağ üyeleri

arasında önemli diğerleri olarak algıladığı kişilerin de ilişki bağlanımını etkileyebileceği düşünüldüğünden, bu çalışmada bireyin hem kendisinin hem de partnerinin yakın ilişki ağından önemli olarak algıladığı üyeler de analiz edilmiştir.

1.2. Romantik ilişkiler ve sosyal ağlar

Dünyaya bir dizi akrabalık ilişkisine sahip olarak doğarız ve akranlarımızla birlikte eğitim alarak, arkadaşlarımızla sosyalleşerek, meslektaşlarımızla çalışarak, komşularımızla etkileşim kurarak hayatımızın sonuna kadar diğerleriyle etkileşim halinde yaşarız. Dolayısıyla romantik ilişkiler de sosyal bir boşluk içinde var olamazlar ve sosyal ağlar romantik ilişkilerin her aşamasında ilişkileri etkileyen, yön veren ve ilişki sürecinde bazı işlevleri olan önemli faktörlerdir. İlk olarak genç ve orta yaş yetişkinlerin büyük bir çoğunluğunun romantik ilişkisi, ortak sosyal ağ üyelerinin partnerleri tanıştırması ile başlar (Parks ve Eggert, 1991). Ek olarak, yetişkin gençlerin çoğunluğu annelerinin partner seçiminde kendilerini etkilemeye çalıştıklarını ifade etmektedirler (Milardo ve Lewis, 1985). Ancak bu etkileme süreci tek yönlü değildir. Ebeveynler partner seçimi sürecinde genç yetişkinlerin kararını etkilemeye çalışırken, gençler de partnerleri hakkında ebeveynlerinin fikirlerini değiştirmeye çalışmaktadır. Leslie, Huston ve Johnson (1986) üniversite öğrencileri ile yaptığı 4 aylık boylamsal çalışmasında, çift yönlü etkileşimi dikkate alarak romantik ilişkileri incelemiştir. Bulgular, duygusal olarak yakın hissedilen ebeveynin babadan daha çok anne olduğunu ve kızların, erkeklere oranla annelerini daha fazla etkilemeye çalıştığını göstermektedir. Hem anne hem baba, kızlarını erkek çocuklarından daha

çok etkilemeye çalışmaktadır ve bu durum, erkek ve kadının sosyal rollerinin doğal bir sonucu gibi görünmektedir. Geleneksel olarak, kızların erkeklerden daha fazla korunmaya ihtiyacı olduğu ileri sürülmektedir ve sonuç olarak kızların ilişkileri aileleri tarafından daha fazla mercek altına alınabilmektedir.

Romantik ilişkiler boyunca bireylerin sosyal ağlarının içeriği, genişliği, üyelerle etkileşim sıklığı gibi özelliklerinde farklılaşmalar olmaktadır. Romantik ilişki başladıktan sonra sosyal ağ ilişkilerinden de kopmalar yaşanır fakat bu kopmalar sosyal ağların küçüldüğünün göstergesi değildir. Daha çok ağın üyelerinde çeşitli değişiklikler görülmektedir. Çiftler, ilişkinin ilerleyen dönemlerinde daha az ağ üyesiyle etkileşimde olmakla birlikte, boylamsal veriler ilişkisi biten ve devam eden bireylerin sosyal ağ büyüklüklerinde fark bulunmadığını göstermiştir. Sadece ilişkisi devam eden bireylerin sosyal ağlarının büyük kısmını aile üyeleri ve ortak arkadaşlar oluşturmakta ve ağın büyüklüğünden çok üyeleri değişmektedir (Milardo, Johnson ve Huston, 1983). Türkiye 'de Hortaçsu'nun (1999) yaptığı bir çalışmada, görücü usulü ve flört evliliklerinin ilk aylarında çiftlerin sosyal ağlarıyla etkileşim sıklıkları incelenmiştir. Sonuçlar, görücü usulü evliklerin ilk aylarında çiftlerin, kadının ailesine oranla erkeğin ailesiyle etkileşim sıklığının daha fazla olduğunu evliliğin ilerleyen dönemlerinde ise evlilik biçimleri arasındaki bu farkın ortadan kalktığını ve eşlerin hem kendi hem de partnerinin ailelesiyle neredeyse her hafta görüştüklerini göstermiştir.

Romantik ilişkiler devam ederken partnerler birbirleriyle daha çok zaman geçirerek kendi öznel sosyal ağlarıyla ayrı ayrı daha az zaman geçirmeye başlamaktadırlar. Bireyin kendi sosyal ağından çekilmesi, bireysel

sosyal ağın paylaşılan bir sosyal ağa dönüşerek çiftlerin ortak bir ağa sahip olmalarıyla sonuçlanır. Çiftlerin ortak yaşamları giderek artış gösterdiğinden, birbirine bağlı sosyal ağları da artış göstermektedir ve her birinin listelediği ağ üyeleri arasındaki örtüşme derecesi de artmaktadır (Milardo, 1982). Aileler birbirine sıkıca bağlı bir sosyal ağa sahip olma eğilimindedirler ve evli çiftler evli olmayanlara, yaşlılar gençlere ve çocukları olanlar çocukları olmayanlara göre daha birbirine bağlı ve daha ortak bir sosyal ağ tanımlamaktadırlar (Shulman, 1975).

Bireysel arkadaşlıkların fazla olduğu ve ortak arkadaşların çok az olduğu sosyal ağ tipine sahip çiftler, pek çok sosyal ortamda arkadaşları ile partnerleri olmadan görüşerek, partnere ayrılan zamanın azalmasına yol açmaktadır. Partnerle birlikte geçirilen zamanın azalması, çiftin karşılıklı olarak birbirlerine kendilerini açma ve yakınlaşma fırsatlarını azaltarak, ilişkinin gelişimini aksatma olasılığı vardır (Aron ve Aron, 1997). Ayrıca bireysel arkadaşlarla daha fazla zaman geçirme, kasıtlı veya kasıtsız olarak alternatif partnerlere ulaşımı kolaylaştırarak, kişinin yaşadığı ilişkiye bağlanımını azaltmaktadır. Sosyal ağları daha çok ortak arkadaşlardan oluşan çiftler, ilişkilerine daha fazla bağlanmaktadır ve ilişki istikrarlarının daha fazla olduğu görülmektedir (Agnew, Loving ve Drigotas, 2001).

Sonuç olarak çiftlerin ilişkilerinden önce var olan bireysel sosyal ağlarıyla daha az, ortak arkadaşlarıyla daha fazla etkileşimde olma eğiliminde olmaları, romantik bir ilişkinin gelişmesi ve bireylerin ilişkilerine bağlanımları açısından işlevsel bir faktör gibi görünmektedir.

1.2.1. Sosyal Ağ Örtüşmesi

Çiftlerin ortak arkadaşlarının sayısını ifade eden sosyal ağ örtüşmesi, ilişki doyumu ve sürekliliğinin yordayıcısı olarak, pek çok araştırmayla incelenmiştir. Literatürde bu konudaki ilk çalışma, sosyal ağ örtüşmesinin evliliği olumlu yönde etkilediğini ileri süren antropolog Ackermen'in (1963) 62 ilkel topluluğu incelediği araştırmadır. Bulgular, kadın ve erkeğin ayrı sosyal ağlara sahip olduğu topluluklarda, kadın ve erkeğin ortak sosyal ağları olan topluklara göre boşanma oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Bu konuda yapılan daha sonraki araştırmalarda, sosyal ağ örtüşmesi ile evlilik başarısı ve doyumu arasındaki ilişkilere odaklanılmış ve ortak arkadaş ağlarının evlilik doyumunun güçlü bir yordayıcısı olabileceği ileri sürülmüştür. Örneğin, Levinger (1980) derin bağlılığın temelinin, paylaşılan ortak deneyimlerin artması olduğunu ileri sürmektedir. Partnerin sosyal ağından hoşlanma, partnerin sosyal ağ üyeleriyle etkileşimde olma ve ayrıca çiftlerin ortak arkadaşlarıyla birlikte zaman geçirmesi, ilişki bağlanımını, ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını arttırmaktadır (Julien ve Markman, 1991; Parks, Stan ve Eggert, 1983). Cotton, Cunningham ve Antill (1993) kadınların, eşlerinin arkadaşları ile görüştüklerinde daha yüksek evlilik doyumu aldıklarını göstermişlerdir. Erkekler ise, eşlerinin soysal ağlarından çok kendi sosyal ağları ile etkileşimde olduklarında ve eşlerinin sosyal ağ üyelerinin fikirlerinden çok kendi ağlarının fikirlerini önemsediklerinde yüksek evlilik doyumu bildirmektedirler.

Ayrıca ortak arkadaşlarıyla birlikte vakit geçiren çiftler, eğlenceli ve keyifli deneyimler yaratabilmektedirler. Larson ve Bradney (1988) bireylerin partnerlerine karşı en olumlu duyguları, ortak arkadaşlık ilişkileri içindeyken bildirdiklerini göstermişlerdir. Araştırmacılar, bulguları diğer rutin zamanlara göre, ortak arkadaşlarla birlikteyken partnerlerin birbirlerinin eğlenceli ve benzer olmayan özeliklerine odaklandıkları yönünde yorumlamışlardır.

Bununla birlikte Bryant ve Conger (1999) iki farklı zamanda orta sınıf ve kırsal bölgeden veri toplamışlardır. Sosyal ağ örtüşmesi ölçülmemiş olmasına rağmen, araştırmacılar partnerin yakın arkadaşlarından hoşlanmayı değerlendirmişlerdir. Bulgular, hoşlanmanın zayıf ve istikrarsız olarak evlilik başarısı ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Araştırmacılar bu bulguları soysal ağ örtüşmesinin evliliğin ilk yıllarından sonra evlilik başarısının iyi bir yordayıcısı olmadığını çünkü birbirlerinin sosyal ağlarının zaten birleştiğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca Stein, Bush, Ross ve Ward (1992) 49 çiftle görüşerek, bu çiftleri sınıflamışlardır. Aile üyeleriyle bağları olmayan çiftler düşük ilişki doyumu bildirirken, evlilik doyumu en yüksek olan çiftler aile bağlarını paylaşmaktadırlar. Yazarlar paylaşılan aile bağlarının, çiftlere evlilik ilişkisi hakkında bir dizi norm sağladığını ve bir çift olarak kimlik geliştirmelerini sağladığını ileri sürmüşlerdir. Ek olarak ayrı arkadaş gruplarına sahip partnerlerin, diğer sosyal ağ tiplerine sahip olan çiftler içinde en yüksek ilişki doyumu olan grup olduğu görülmüştür.

Literatürdeki sosyal ağ örtüşmesi ile ilgili bulgular net olmamakla birlikte, bütün olarak bakıldığında sonuçlar, sosyal ağ örtüşmesi ve ilişki

nitelikleri arasındaki ilişkinin sosyal ağın içeriğinden etkilenebiliyor olabileceğini göstermektedir. Yani partnerlerin birbirlerinin aile üyelerine bağlanımları ve sık etkileşim içinde olmaları, arkadaşları ile etkileşimleri ilişki doyumunu farklı yönde etkileyebilmektedir.

1.2.2. Sosyal Ağ Genişliği

Sosyal ağın genişliği ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar genel olarak sosyal ağın genişliği ile ilişki nitelikleri arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir (Burger ve Milardo, 1995). Bununla birlikte, sosyal ağ örtüşmesi bulgularına benzer şekilde sosyal ağı özel bölümlere ayırarak ağ genişliği ve ağ bağlanımı ölçüldüğünde ilişki nitelikleri ile ilişkisi olabilir. Örneğin, Burger ve Milardo'nun (1995) çalışması, evlilik kalitesi ile sosyal ağın genişliği arasındaki ilişkilerin karışıklığını tanımlamaktadır. Tüm sosyal ağ ve arkadaş ağının genişliği, evlilik doyumu ile ilişkili değilken, akraba ağının genişliğinin ilişki nitelikleri ile bağlantısı olduğu görülmektedir. Kadının aile ağı ne kadar büyük ise karı-koca arasında o kadar çok çatışma çıkmaktadır. Kocanın ailesinin geniş olması ise eşine duyduğu aşkı arttırmaktadır. Ayrıca büyük aile ve arkadaşlarla sık etkileşim evlilik doyumu ile ilişkili bulunmuştur. Kadınlar için büyük aileyle etkileşim eşlerine duydukları aşk duygularını artırırken, çatışma sıklığını azaltmaktadır. Erkeklerde de benzer şekilde, büyük bir aileyle etkileşim çatışma sıklığının azalmasına neden olmaktadır.

1.2.3. Sosyal Ağların Romantik İlişkilerdeki İşlevleri

Yaşam boyunca birbiri içine geçmiş pek çok sosyal ağ ile etkileşim içinde yaşarız ve sahip olduğumuz sosyal ağların hayatın her alanında olduğu gibi romantik ilişkiler ve evlilik üzerinde de oldukça fazla işlevi ve etkisi bulunmaktadır.

En temel düzeyde, sosyal ağlar, özellikle de aile üyeleri kiminle ve ne zaman evlenileceği konusunda hayati bir rol oynamaktadır (Lewis,1975). Sosyal ağların romantik ilişkilerdeki diğer işlevleri arasında, özellikle bireylerin ilişki rollerine uyum sağlamalarını kolaylaştırması, ilişki lehine davranışları ödüllendirirken ilişki aleyhine davranışları cezalandırarak ilişki bağlanımını arttırmasıdır (Lewis, 1975; Milardo ve Lewis, 1985). Önemli diğerleri, romantik ilişki yaşayan bireyleri bir çift olarak etiketleyerek, partnerlerin bir bütün olarak davranmalarında ve ortak bir kimlik geliştirmelerinde önemli bir rol oynamaktadırlar (Lewis,1973; Milardo ve Lewis,1985). Ayrıca sosyal ağlar, alternatif ilişkilere yönelmeye bir bariyer işlevi görerek ilişki devamına da katkıda bulunmaktadırlar (Rands,1988). Ek olarak, bu konuda yapılan çalışmaların az olmasına rağmen, aile ve diğer evli arkadaşlar çiftlere, nasıl davranmaları ve hissetmeleri gerektiği konusunda da sosyal ağların norm sağladığı bulunmuştur (Veroff, Young ve Coon,1997). Bu açıdan, ağlar normatif ilişki davranışları için bir model sağlayarak ilişki hakkında bilgi kaynağı işlevi görürler (Parks ve Eggert, 1991). Yakın ağlardan sağlanan bilgilerin temel görevi, sosyal karşılaştırma için referans noktası oluşturmasıdır (Stroebe ve Stroebe, 1996). Romantik ilişki yaşayan bireyler, diğer çiftlerin gözlem ve bilgilerini kullanarak sosyal karşılaştırma aracılığıyla

ilişkilerini değerlendirebilir veya evlilik ve flört ilişkileri için beklentilerini, davranışlarını ve duygularını bireysel olarak irdeleyebilirler. Sosyal karşılaştırma kavramı ile ilgili literatür Festinger'in (1954) ilk çalışmalarıyla başlamıştır ve oldukça geniştir. Sosyal karşılaştırma, özellikle benlik değerlendirmesi yapmak ve benliği geliştirmek için gereklidir (Blanton, 2001; Gruder, 1977). Kişinin kendisini, kendinden daha kötü durumdaki biriyle karşılaştırması (aşağı doğru karşılaştırma) benlik saygısını arttırmak amacıyla yapılırken (Gibbons, Benbow ve Gerrard, 1994) kendisinden daha iyi durumdaki biriyle karşılaştırma ise (yukarı doğru karşılaştırma) benliği geliştirme güdüsüyle yapılmaktadır (Wheeler, Koestner ve Driver, 1982). Romantik ilişkisi olan bireyler başkalarının ilişkileri ile kendi ilişkilerini karşılaştırırken, yanlı davranma eğilimindedirler (olumlu yanılsama) ve kendi ilişkilerini daha olumlu değerlendirmektedirler (Martz, Verette, Arriaga, Slovik, Cox ve Rusbult, 1998; Murray ve Holmes, 1997). Ayrıca bireyler sosyal karşılaştırma yaparken, benlik saygılarını arttırmak amacıyla daha kötü ilişkileri seçmektedirler. Aşağı doğru karşılaştırma, bireylerin algıladığı evlilik doyumunu arttırırken, yukarı doğru karşılaştırmanın doyumu azalttığı görülmektedir (Buunk ve Ybema, 2000). Sonuç olarak, sosyal karşılaştırmanın ilişki doyumu üzerindeki etkisi zıt yönde olmaktadır.

Sandra Titus (1980) çalışmasında, örneklemindeki çiftlerin üçte birinden fazlasının arkadaşlarıyla veya eşleriyle etkileşimleri sırasında açık bir şekilde arkadaşlarının evlilikleriyle kendi evliliklerini karşılaştırdıklarını bulmuştur. Sosyal karşılaştırma 5 yaşından küçük çocukları olan genç çiftler arasında ve erkeklerden daha çok kadınlar arasında yaygındır. Sosyal

karşılaştırma evlilik beklentileri için bir çerçeve oluşturarak, çiftlere kendi evliliklerini tartışmak için belirli kalıplar sağlamakta ve çiftlerin evlilik kalitelerini değerlendirmelerine yardımcı olmaktadır.

Sonuç olarak sosyal ağların romantik ilişkilerde hayati işlevlere sahip olduğu ve sosyal ağlar aracılığıyla ilişkilerin başlatıldığı, sürdürüldüğü ve şekillendirildiği söylenebilir.

1.2.4. Sosyal Ağ Üyelerinin İlişkiyi Onaylamaları veya Karşı Çıkmaları

Arkadaş ve akraba gibi önemli diğerleri tarafından gösterilen uygun ve destekleyici tepkiler, çiftlerin bağlanımlarını güçlendirmektedir. Bu olumlu tepkiler, çiftin birbirine çok yakıştıklarını söylemek gibi doğrudan olabileceği gibi, bu iki insana bir çift olarak davranmak, çiftleri beraber davet etmek gibi dolaylı olarak da gösterilebilir.

İlişkilerde yaşanan çeşitli sıkıntılarda sosyal ağ üyelerinin çifte sağladığı duygusal, araçsal destek veya bilgi desteği, çiftin ilişki istikrarını korumasına yardımcı olmaktadır. Literatürdeki romantik ilişkilerin gelişiminde sosyal ağın etkilerini inceleyen pek çok araştırma, sosyal ağdan alınan destek ve onayın, çiftin beraberliğinin devam etmesini olumlu yönde etkilediğini ve çiftin ilişkisinin bitme olasılığını azalttığını göstermektedir (Felmlee, 2001; Felmlee ve ark, 1990; Lewis, 1973; Sprecher,1988; Sprecher ve Felmlee, 1992, 2000).

Sosyal ağ üyeleri çiftin ilişkisini aktif bir şekilde onaylayarak ilişkiyi olumlu yönde etkilerken, ilişkiyi onaylamayarak ve karşı çıkarak da ilişkilerin

sonlanmasına neden olabilirler. Örneğin, sosyal ağ üyeleri dini inanç, sosyo-ekonomik özellikler ve etnik köken farklılıklarına bağlı olarak partnerin kişi için uygun olmadığına inanabilirler. Üyelerin bu inançları doğrultusunda ilişkiyi onaylamamaları, partnerlerin ilişkiyi devam ettirmeleri için cesaretlerini kırar ve çiftin ayrılmasını hızlandırır (Johnson ve Milardo, 1984; Parks ve Eggert, 1991; Parks, Stan ve Eggert, 1983). Driscoll, Davis ve Lipetz (1972) ailelerin veya diğer sosyal ağ üyelerinin ilişkiyi engelleme çabasının, iki insan arasındaki çekimi artıracağını ileri sürmüşler ve bu etkiyi "Romeo ve Juliet etkisi" olarak tanımlamışlardır. Ancak bu görüşü destekleyen çok az araştırma vardır. Aksine, partner için sosyal ağ desteğinin az olması ilişkinin bitmesi için bir risk oluşturmaktadır. Örneğin; Johnson ve Milardo (1984) bir yıl içinde boşanan çiftlerin çoğunun aile ve arkadaşlarından çok fazla olumsuz tepki aldıklarını göstermiştir. Kişinin partnerinin ailesi ve arkadaşlarından onay görmesi, kendi aile ve arkadaşlarının ilişkisini desteklemesi ve partnerinin ailesi ve arkadaşlarından hoşlanması ilişki istikrarını arttırmaktadır (Felmlee, Sprecher ve Bassin, 1990; Lewis,1973; Parks ve Eggert,1991; Sprecher ve Felmlee, 1992). Türk örnekleminde "Romeo ve Juliet etkisi"ni Psikolojik Tepkisellik Kuramı aracılığıyla inceleyen bir çalışmada (Beşikçi, 2008), anababa onayı ile romantik ilişki bağlanımı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular anneden algılanan onayın romantik ilişkiye bağlanım üzerinde etkisi olduğunu ancak psikolojik tepkiselliğin anababa onayı ve ilişkiye bağlanım arasındaki ilişki üzerinde bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Bu araştırmaya dayanarak Türk örnekleminde de

batı kültürlerine benzer şekilde “Romeo ve Juliet etkisi” nin aksine aile onayının ilişkiye bağlanımı arttırdığı söylenebilir.

1.2.5. Algıların Karşılaştırılması

Romantik ilişkiler ve sosyal ağlar ile ilgili çalışmaların çoğunluğu sosyal ağın özellikleri ve sosyal ağdan alınan destek ile ilişkilerin gelişmesi ve ilişki nitelikleri arasındaki ilişkilere odaklanmış olmasına rağmen, son zamanlarda sosyal ağ literatürü, çiftlerin algıları ile sosyal ağ üyelerinin algılarının karşılaştırılmasına yönelmiştir. Örneğin, ilişkiyle ilgili sosyal ağ üyelerinin algıları, çiftin algılarıyla ilişkili değildir (Loving,2003) ve çiftin sosyal ağ üyelerinin, ilişkinin sonuçlarını tahmin etmede, ilişkiyi yaşayan bireylerden daha başarılı olduğu görülmektedir (Agnew, Loving ve Drigotas, 2001).

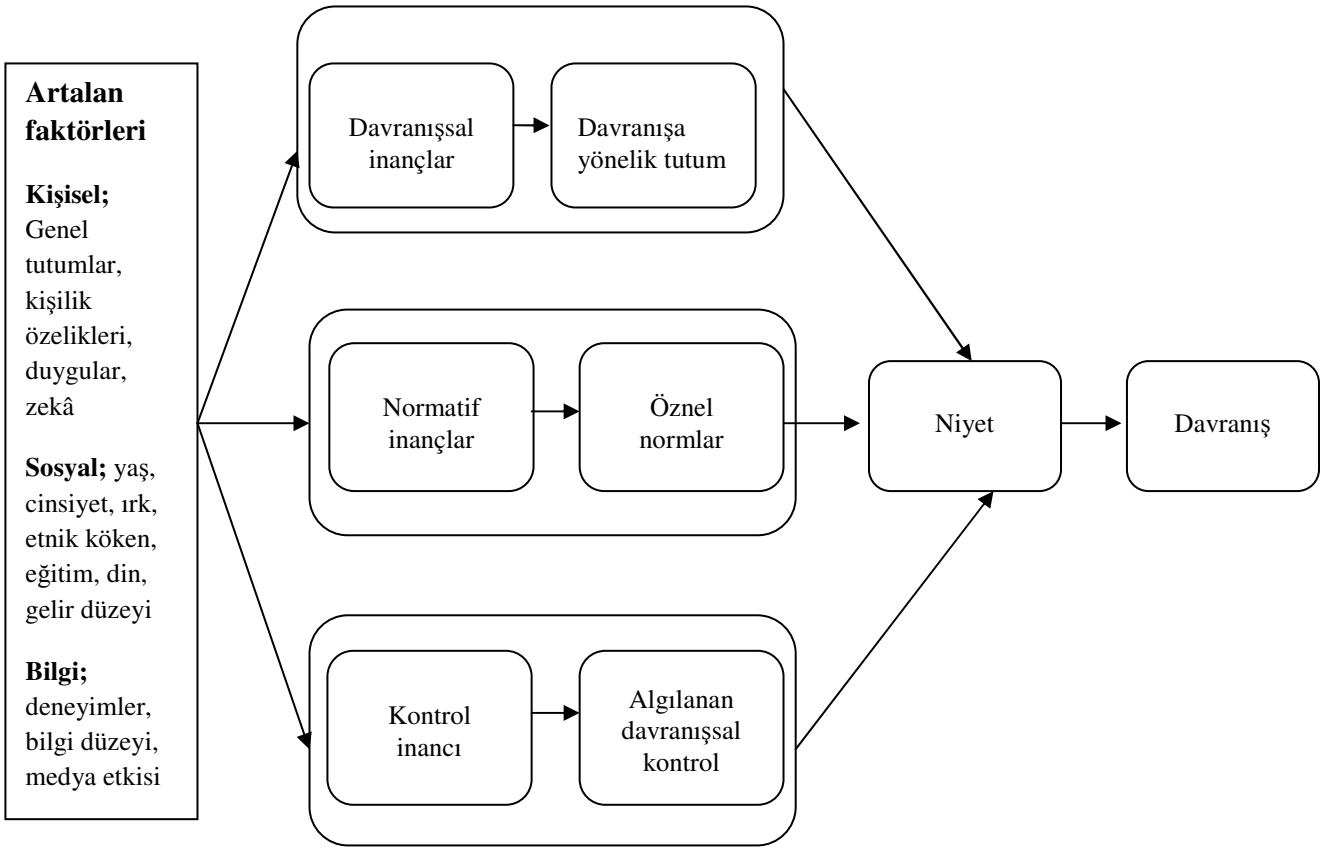
Şimdiye kadar anlatılanlar genel olarak gözden geçirildiğinde, daha önce yapılan araştırmalar, yatırım modeli bağlamında sosyal ağ üyelerinin fikirleri ile ilişki bağlanımı ve ilişki istikrarı arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Örneğin, bireyin arkadaş ve aile üyelerinin ilişkisini sürdürmesini istediğine ilişkin inançları, ilişki bağlanımını artırmaktadır (Cox, Wexler, Rusbult ve Gaines Jr., 1997). Benzer şekilde Sprecher (1988) sosyal desteğin, yatırım modeli değişkenleri ile birlikte ilişki bağlanımını açıkladığını göstermiştir. Görüldüğü gibi, sosyal ağlar, romantik ilişkileri başlangıç aşamasından itibaren her aşamada, bireyin romantik ilişkisine bağlanımını, ilişkinin sonuçlarını ve özelliklerini, ilişki istikrarını güçlü bir şekilde etkilemektedir. Bundan sonraki bölümde, romantik ilişkilere bağlanımda sosyal ağların etkilerini incelemek için iyi bir çerçeve sağlayan

Planlı Davranışlar Kuramı'na değinilecek ve ardından bağlanımı en iyi açıklayan model olan yatırım modeline yer verilecektir.

1.3. Planlı Davranışlar Kuramı

Planlı Davranışlar Kuramı (PDK; Ajzen, 1988, 1991) "Mantıksal Eylem Teorisinin" (Fishbein ve Ajzen, 1975) geliştirilmiş biçimidir. Mantıksal Eylem Kuramına göre kişinin tamamen kontrolü altındaki davranışlar açıklanabilir fakat davranışların oluşma şartları ile zaman buna uygun olmayabilir. Böyle durumlarda algılanan davranış kontrolünün gerekliliği ortaya çıkmıştır. Mantıksal Eylem Kuramında görülen bu eksiklik Ajzen (1988, 1991), Ajzen ve Madden (1986) tarafından yeniden düzenlenen PDK'da "Algılanan Davranış Kontrolü" olarak modele yerleştirilmiştir. PDK günümüzde en sık kullanılan sosyal psikoloji kuramıdır ve sosyal psikolojide en iyi sonuç veren, davranışların açıklanmasında ampirik olarak çok geniş alanlarda sınanan bir kuramdır.

Planlı davranışlar kuramı insanların gerekli bilgileri toplayarak, davranış için açık ya da kapalı çıkarımlarda bulunarak, genellikle akla uygun davranışlarda bulunduğu önermesine dayanmaktadır. Bu önermeye dayanarak, davranışı gösterme ya da göstermeme niyetinin davranışın en önemli belirleyicisi olduğu ileri sürülmektedir. Ajzen'e (1975) göre üç değişken niyeti belirlemektedir: "*Davranışa yönelik tutum"*, "*öznel normlar*" ve "*algılanan davranışsal kontrol"*. Bu değişkenler de *"Davranışsal inançlar", "Normatif inançlar"* ve *"Kontrol inançları"nın* etkisi altındadır. Planlı davranışlar kuramını şematik olarak şekil 1'de gösterilmiştir.



Şekil 1: Planlı Davranışlar Kuramı

Davranışa ilişkin tüm olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri içeren davranışsal inançlar, davranışa yönelik tutumları etkileyerek, davranışsal niyeti belirler. Güçlü niyeti olan bireylerin, davranışı gerçekleştirme olasılıkları daha fazladır ve hedeflerini gerçekleştirmek için büyük çaba harcarlar. Genel kural olarak, davranışın daha çok olumlu sonuçlar doğuracağına inanılıyorsa, o davranışa ilişkin çoğunlukla olumlu tutumlar geliştirilirken, davranışın daha çok olumsuz sonuçlar doğuracağına inanılıyorsa o davranışa yönelik çoğunlukla olumsuz tutumlar geliştirilir.

Modelin öznel normlar bileşeni, sosyal ağın etkisi ile ilgilidir ve davranışı gerçekleştirmek için kişinin önemli diğerlerinden algıladığı soysal

baskı ve beklentilere uyma güdüsünün ortak bir işlevi olarak yorumlanır (Ajzen, 2005). En önemli referanslar kişinin ailesi, eşi, yakın arkadaşları, iş arkadaşları ve davranışla ilişkili olan uzman kişilerdir ve kişinin bu sosyal ağ üyelerinden algıladığı, davranışı onaylayıp onaylamamalarına ilişkin inancı davranışlarını etkilemektedir. Bu inançlar, öznel normlar başlığı altında normatif inançları temsil eder. Normatif inançlar, kişinin bazı eylemleri yapması ya da yapmaması gerektiğini hissettiren bir sosyal referanstır. Ancak birinin yapmamız gerektiğini düşündüğü şeyi bilmemiz yeterli değildir; ayrıca bu kişinin düşüncesine ne kadar önem verdiğimiz de önemlidir. Dolayısıyla, uyma güdüsü; bir sosyal referansın algılanan fikir veya isteklerini kabul etme eğilimi olarak tanımlanabilir. Önemli diğerlerine uyma güdüsü yüksek olan bireyler, algıladıkları sosyal baskı nedeniyle, sosyal ağ üyelerinin onayladığı davranışları yerine getirmeleri gerektiğini ve onaylanmayan davranışlardan kaçınmaları gerektiğini düşünürler.

Planlı davranışlar kuramını yordayan üçüncü değişken olan algılanan davranışsal kontrol ise hem içsel (benlik algısı, yetenekler gibi) hem de dışsal (fırsatlar, çevresel sınırlılıklar gibi) faktörlerden etkilenen, davranışı gösterecek kişinin söz konusu davranışı gösterebilmesinin ne kadar kolay veya ne kadar zor olacağına ilişkin inancıdır. Bu inançlar kısmen geçmiş deneyimlere bağlıdır fakat genellikle tanıdık ve arkadaşların deneyimleri gözlenerek toplanan bilgiler ve gerçekleştirilecek davranışın zorluğunu arttıran ve azaltan diğer faktörler bu inançları şekillendirir. Kişi gerekli olan kaynaklara ve fırsatlara ne kadar çok sahip olduğunu düşünürse ve ne kadar az engel algılarsa, davranış üzerinde o kadar güçlü kontrol sağlayacaktır.

Genel kural olarak, tutumlar ve öznel normlar ne kadar olumlu ve algılanan davranışsal kontrol ne kadar güçlü ise, kişinin davranışı gerçekleştirme niyeti de o kadar güçlü olacaktır. Yani davranış üzerinde yeteri kadar kontrol gücü varsa, fırsat olduğunda kişi niyetini davranışa dönüştürecektir.

Planlı davranışlar kuramına göre davranışın temel belirleyicileri, davranışsal, normatif ve kontrol inançlarıdır. Yaş, etnik köken, sosyo-ekonomik düzey, eğitim, kültür, din, kişilik özellikleri, duygular, genel tutum ve değerler, zekâ, geçmiş deneyimler, sosyal destek gibi pek çok değişken kişinin sahip olduğu inançları etkilemektedir. İnsanlar farklı bilgiler edindikleri farklı sosyal çevrelerde büyürler ve edinilen bilgiler, davranışın sonuçlarına ilişkin inançları, önemli diğerlerinin normatif beklentilerine yönelik inançları ve davranışın gerçekleşmesini önleyen engellere ilişkin inançları etkilemektedir. Benzer şekilde erkekler kadınlardan, yaşlılar gençlerden farklı deneyimlere sahip olabilirler ve tüm bu faktörler de davranışsal, normatif ve kontrol inançlarını etkileyerek davranışsal niyet ve davranışa yön vermektedir. Artalan faktörleri davranışsal, normatif ve kontrol inançlarını etkilemesine rağmen, inançlar ile artalan faktörleri arasında ilişki olması zorunlu değildir. Bir inancın artalan faktörlerinden etkilenip etkilenmeyeceği görgül bir sorudur. Bu nedenle artalan faktörleri Planlı Davranışlar Modelinde yer almamaktadır fakat davranışın belirleyicilerini daha iyi anlayabilmek için ilişkili olan artalan faktörleri tanımlanabilir.

1.4. Romantik İlişkilere Bağlanım: Yatırım Modeli

Bağlanım ilişkiyi sürdürme isteğini ve partnere psikolojik bağlanma duygularını içeren uzun süreli yönelimler olarak tanımlanabilir. (örn.; Arriaga ve Agnew, 2001; Rusbult ve Buunk, 1993). İkili ilişki süreçlerini ve sonuçlarını yordayan en önemli değişkenin bağlanım olduğu ileri sürülmektedir. Bağlanım ilişki istikrarını yordayan bir değişken iken (örn., Attridge, Berscheid ve Simpson, 1995; Rusbult, Martz ve Agnew, 1998) aynı zamanda uyum (Rusbult, Verette, Whitney, Slovik ve Lipkus, 1991), seçenekleri azaltma (Johnson ve Rusbult, 1989), gönüllü fedakarlık (Van Lange, Rusbult, Drigotas, Arriaga, Witcher, Cox, 1997), olumlu yanılsama (Loving ve Agnew, 2001) gibi pek çok fenomenle ilişkilidir.

İkili ilişkilerde, ilişkinin sürekliğini belirleyen etmenler konusunda en çok destek gören açıklama Rusbult'ın (1983) Thibaut ve Kelley'nin (1959) karşılıklı bağımlılık kuramını temel alan yatırım modelidir. Model, ilişkilerin kurulması, sürdürülmesi ve sonlandırılmasını açıklamak amacıyla geliştirilmiştir. Yatırım modeline göre, ilişki bağlanımını belirleyen bileşenler, ilişkiden alınan doyum düzeyi, seçeneklerin niteliği ve ilişkiye yapılan yatırım miktarıdır.

İlişki doyumu, kişinin var olan ilişkisi için mutlu muyum sorusunu değerlendirme derecesidir. İlişkiden alınan doyum derecesi değerlendirilirken, birey karşılaştırma düzeyi olarak bilinen nasıl bir ilişki istediğine veya kişisel beklentileriyle ilişkisindeki ödül ve bedelleri değerlendirir. Karşılaştırma düzeyi bireyin ilişkisinden elde etmeyi beklediği kazançlardır ve bireyin o zamana kadar yaşadığı ilişkilerden, aile üyeleri ve akranlarının ilişkilerinden

ve medya gibi diğer iletişim şekillerinden etkilenir. Karşılaştırma Düzeyi, bireyin yeni ilişkileri, deneyimleri ve partnerinden elde ettiği kazançlara göre değişim göstermektedir ve düzeyi genellikle yükselme eğilimindedir (Hovardaoğlu,1996). Bireyin mevcut ilişkisinden elde ettiği kazançlar karşılaştırma düzeyinin üstünde olduğunda ilişki doyumlu olarak değerlendirilecektir. Bununla birlikte, kazançlar karşılaştırma düzeyinin altında olduğunda ilişki doyumsuz olarak değerlendirilecektir. Literatür incelendiğinde, doyum düzeyi yüksek, seçeneklerin zayıf ve ilişki yatırımı fazla olan bireylerin ilişkiye bağlanım düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir (Rusbult, Zembrodt ve Gunn,1982; Agnew, Van Lange, Rusbult ve Langston, 1998; Cox, Wexler, Rusbult ve Gaines, 1997; Rusbult ve Buunk, 1993; Sprecher, 1988).

Seçeneklerin niteliğini değerlendirirken, birey mevcut ilişkisi dışında olası başka ilişkileri ve elde edeceği kazançları değerlendirmektedir. Mevcut ilişkiye alternatif seçeneklerin olması, bireyin mevcut ilişkisinden uzaklaşmasına, ilişkisini bitirmesine ve alternatif partnerlere yönelmesine neden olur. Çekici seçenekler olmadığı durumlarda ise kişi mevcut ilişkisini sürdürme eğiliminde olacaktır. Çekici seçenekler her zaman alternatif bir partner değildir. Arkadaşlarla zaman geçirmek, aileyle birlikte olmak veya yalnız kalmak bir romantik ilişkiden daha çekici bir alternatif olarak algılanabilir (Thibaut ve Kelley; 1959). Araştırmalar, çekici seçeneklerin bulunduğunu söyleyen bireylerin var olan ilişkilerine bağlanımlarının düşük olduğunu, daha az çekici seçenekleri olan bireylerin ise, ilişkilerine bağlanımlarının daha yüksek olduğu göstermektedir (Rusbult, 1980).

Karşılıklı bağımlılık kuramı temel alındığında, birey ilişkisini doyumsuz olarak değerlendiriyorsa ve daha çekici alternatiflerin olduğunu düşünüyorsa mevcut ilişkisini bitirme eğilimi gösterecektir. Fakat ilişkinin doyumsuz olmasına ve daha çekici alternatiflerin varlığına rağmen ilişkiler devam edebilmektedir. Böyle durumlarda ilişkiye yapılan yatırım miktarı ilişkinin devam etmesini sağlamaktadır (Rusbult, 1980). Yatırım modeli, ilişkiye yapılan yatırımların artması ile ilişki istikrarının kuvvetleneceğini ileri sürmektedir. Birçok araştırma yatırım modelinin bu tezini doğrulamıştır (Le ve Agnew, 2003; Rusbult, Martz ve Agnew, 1998). İlişkiye yapılan yatırımlar hem içsel (zaman, kendini açma, duygusal çaba, beraberliğin süresi gibi) hem de dışsal (ortak sosyal ağlar, ilişkiden dolayı elde edilen sosyal statüler, çocuklar, maddi yatırımlar gibi) yatırımlar olabilmektedir (Büyükşahin, 2006; Hasta, 2002; Rusbult, 1983; Rusbult ve Buunk, 1993).

İlişkilerine bağlılıkları yüksek olan bireylerin, ilişki doyumu yüksek, ilişkisine fazla yatırım yapan ve daha iyi seçeneklerinin olmadığını düşünen bireyler olduğu görülmektedir (Rusbult ve Buunk, 1993; Le ve Agnew; 2003). İlişki bağlılığı için bu üç bileşenin hepsi gerekli değildir. Örneğin; ilişki doyumunun olmadığı ve kadının istismara uğradığı bir ilişkide, kadın çok fazla yatırım yaptığı veya alternatif partnerlerinin olmaması nedeniyle ilişkisine bağlılık gösterebilmektedir.

Yatırım modelinin incelendiği pek çok araştırmada, kadınların erkeklere oranla, ilişkilerinden daha fazla doyum aldıkları (Le ve Agnew, 2003; Rusbult, Martz ve Agnew,1998) ilişkiye daha fazla bağlandıkları (Fitzpatrick ve Sollie, 1999; Le ve Agnew, 2003; Rusbult, Martz ve

Agnew,1998; Sacher ve Fine, 1996) ve ilişkiye daha fazla yatırım yaptıkları (Fitzpatrick ve Sollie, 1999; Rusbult, Martz ve Agnew, 1998; Sprecher, 1988) görülmektedir. Erkekler ise, kadınlara göre seçeneklerin niteliğini daha fazla değerlendirmektedirler (Büyükşahin, 2006; Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005; Fitzpatrick ve Sollie, 1999; Hasta ve Büyükşahin, 2006; Le ve Agnew,2003; Rusbult, Martz ve Agnew,1998). Yatırım modelinin ilişki türüne göre inceleyen araştırmalar, flört edenlerin, evli ve sözlü-nişanlı olanlara oranla, seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirdiklerini göstermektedir (Sprecher, 1988; Hovardaoğlu, 1996; Büyükşahin, 2006). Flört edenlerin ilişki doyumu ve ilişki yatırımı ise diğer gruplara göre daha düşük olduğu görülmektedir (Sprecher,1988; Büyükşahin, 2006).

1.5. Araştırmanın Amacı

Buraya kadar sözü edilenler kısaca gözden geçirilecek olursa, sosyal ağ üyelerinin, bireylerin romantik ilişkilerine bağlanım düzeylerini çeşitli şekillerde etkilediğine ilişkin bulgular bulunmaktadır. Örneğin, sosyal ağ üyeleri, bireyin partnerinden ne beklemesi gerektiğine ilişkin normatif bilgi sağlayarak, ilişki doyumunu etkileyebilmekte ve dolayısıyla da karşılaştırma düzeyini değiştirebilmektedir. Sosyal ağ üyeleri, alternatif partnerler için bir kaynak görevi görerek ya da kendileri romantik partnere bir alternatif olarak, algılanan seçenekleri etkileyebilmektedir. Ayrıca sosyal ağdan alınan destek ve onay, çiftin beraberliğinin devam etmesini olumlu yönde etkileyerek, çiftin ilişkisinin bitme olasılığını azaltabilmektedir. Sosyal ağlar ve ilişki bağlanımını inceleyen mevcut literatüre dayanarak, sosyal ağların bireylerin romantik ilişkilerine bağlanım düzeylerini çeşitli yollarla etkilemesi beklenebilir.

Romantik ilişkilere bağlanım kavramı, ilişkiyi sürdürme isteği ve partnere psikolojik bağlanma duygularını içeren uzun süreli yönelimleri (Arriaga ve Agnew, 2001) ve bir ilişkiyi devam ettirmeye yönelik davranışsal niyeti içermektedir. Fishbein ve Ajzen'in (1975) Planlı Davranışlar Kuramının bir bileşeni olan ve sosyal ağların etkilerini belirleyen öznel normlar, gelecekteki davranışı davranışsal niyet olarak yordamaktadır. Bağlanım kavramının bu tanımına dayanarak, öznel normların ilişki bağlanımı üzerindeki etkileri aracılığıyla, sosyal ağ üyelerinin ilişki niteliklerini ve ilişki bağlanımını etkileyebileceği düşünülebilir. Bu bulgular ışığında, bu çalışmada öznel normların, ilişki doyumunun, seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğiliminin, ilişki yatırımı ve ilişki bağlanımının önemli bir yordayıcısı olacağı beklenmektedir.

Literatürde çiftlerin sahip oldukları sosyal ağların özelliklerinin ilişki bağlanımını etkilediği yönünde bulgular bulunmaktadır. Örneğin, partnerin sosyal ağından hoşlanma, partnerin sosyal ağ üyeleriyle etkileşimde olma ve ayrıca çiftlerin ortak arkadaşlarla birlikte zaman geçirmeleri, ilişki bağlanımını, ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını arttırmaktadır (Julien ve Markman, 1991; Parks, Stan ve Eggert, 1983). Bu bağlamda bu çalışmada da çiftlerin sahip oldukları sosyal ağların ortak olma derecesi yani sosyal ağ örtüşme düzeyi arttıkça ilişki bağlanımının da artması beklenmektedir. Ayrıca çiftlerin birbirlerinin arkadaşlarından ve aile üyelerinden hoşlanma düzeylerinin ilişki bağlanımını anlamlı olarak yordaması beklenmektedir.

Hatırlanacağı gibi, sosyal ağ özel bölümlere ayrılarak incelendiğinde, arkadaş ve aile üyelerinin, ilişki niteliklerini ve ilişki doyumunu farklı yönde

etkilediğine ilişkin bulgular bulunmaktadır. Giriş bölümünde değinilen araştırma bulguları göz önüne alındığında, “normatif inanç ve uyma güdüsünün, yakınlık derecesi ve ilişki türü temelinde oluşturulan sosyal ağ gruplarına göre değişip değişmediği” gündeme gelmektedir. Bu nedenle araştırmanın bir diğer amacı, evli ve duygusal birlikteliği olan bireylerin sosyal ağın içeriğine göre normatif inanç ve sosyal ağ üyelerine uyma güdüsü düzeylerinin değişip değişmediğinin incelenmesidir.

Planlı Davranışlar Kuramına (Fishbein ve Ajzen, 1975) göre, bireyin önemli diğerleri olarak tanımlanan sosyal ağ üyelerinin davranışı onaylayıp onaylamamalarına ilişkin inancı, davranışlarını etkilemektedir. Bu noktadan hareketle, romantik ilişkilerde önemli diğerlerinden oluşan sosyal ağ üyelerinin daha çok arkadaşlardan mı yoksa aile üyelerinden mi oluştuğu sorusu önem kazanmaktadır. Bu amaçla sosyal ağ üyelerinin dağılımının, ilişki türü ve cinsiyete göre değişim gösterip göstermediğinin incelenmesi çalışmanın bir diğer amacıdır.

Yukarıda bahsedilen amaçlar doğrultusunda, araştırmanın beklentileri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

1.6. Araştırmanın Denenceleri

- **İlişki bağlanımını,** öznel normların, sosyal ağ örtüşme düzeyinin, partnerlerin birbirlerinin sosyal ağlarından hoşlanma düzeylerinin pozitif olarak yordamaları beklenmektedir.
- **İlişki doyumunu,** öznel normların, sosyal ağ örtüşme düzeyinin, partnerlerin birbirlerinin sosyal ağlarından hoşlanma düzeylerinin pozitif olarak yordamaları beklenmektedir.
- **Seçeneklerin niteliğini değerlendirme puanlarını,** öznel normların, sosyal ağ örtüşme düzeyinin, partnerlerin birbirlerinin sosyal ağlarından hoşlanma düzeylerinin negatif olarak yordamaları beklenmektedir.
- Öznel normların, sosyal ağ örtüşme düzeyinin, partnerlerin birbirlerinin sosyal ağlarından hoşlanma düzeylerinin **ilişkiye yapılan yatırımları** pozitif olarak yordamaları beklenmektedir.
- **İlişki bağlanımını** yordayan değişkenlerin, cinsiyet ve ilişki türüne göre farklılaşması beklenmektedir.
- Önemli diğerlerinden oluşan yakın ilişki ağlarının cinsiyet ve ilişki türüne göre farklılaşması beklenmektedir.
- Yakın ilişki ağlarındaki üyelere hissedilen yakınlık derecesine, sosyal ağ üyeleriyle bulunulan ilişki türüne, cinsiyete ve ilişki türüne göre normatif inanç ve uyma güdüsü puanlarının farklılaşacağı öngörülmektedir.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Ölçümlerin toplandığı dönemde 73(%25) duygusal birlikteliği olan, 79(%27) evli toplam 152 kadın (%52,8) ve 61(%21) duygusal birlikteliği olan, 75(%26) evli toplam 136 erkek (%47,2) olmak üzere toplam 288 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Kadınların(n=152) yaş ortalaması 29,2 erkeklerin(n=136) yaş ortalaması da 32,14 'dür.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu, ilişki istikrarı ölçeği, sosyal ağı ve öznel normları ölçmek için hazırlanmış soru formu uygulanmıştır.

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu form katılımcıların yaşları, cinsiyetleri, sosyo-ekonomik düzeyleri, ilişki türü ve süreleri, eğitim durumları, ilişkilerinin mutluluk, doyum ve heyecan düzeylerine ilişkin sorulardan oluşmaktadır.

2.2.2. Sosyal Ağ Analizi

Katılımcılardan sosyal ağlarını belirlemek amacıyla partnerleri dışında kendilerinin sosyal ağı içerisinde yer alan, kendilerini yakın hissettikleri (1., 2. ve 3. derecede) ve romantik ilişkilerini bilen üçer kişiyi ve bu kişilerle ilişki türlerini (anne, baba, kardeş, arkadaş, teyze, babaanne, anneanne gibi) belirtmeleri istenmiştir. Ayrıca partnerlerinin sosyal ağı içerisinde yer alan

kendilerini yakın hissettikleri (1., 2. ve 3. derecede) ve romantik ilişkilerini bilen üçer kişiyi ve bu kişilerle ilişki türlerini (anne, baba, kardeş, arkadaş, teyze, babaanne, anneanne gibi) belirtmeleri istenmiştir. Böylelikle hem kendi hem de partnerlerinin ağından oluşan kendilerini yakın hissettikleri toplam altı kişi belirlenmiştir.

2.2.3. Öznel Normlar

Öznel normları ölçmek için Fishbein ve Ajzen'in kullandığı yöntem temel alınarak 5 madde oluşturulmuş ve katılıcılardan belirttiği her bir ilişki türü için bu maddeleri 7'li Likert tipi (1=tamamıyla yanlış, 7= tamamıyla doğru) ölçek üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir. Öznel normların normatif inançlar ve uyma güdüsü olmak üzere iki bileşeni olduğundan bu maddelerin üçü normatif inançları ikisi ise uyma güdüsünü ölçmektedir. Uyma güdüsü normatif inançların gücünü belirlediğinden öznel normlar normatif inançların toplam puanı ile uyma güdüsünün toplam puanı çarpılarak değerlendirilmiştir.

2.2.4. Normatif İnançlar

Her bir sosyal ağ üyesinin algılanan normatif inancını değerlendirmek için 3 soru kullanılmıştır: “Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin devam ettirmeye değer olduğunu düşünüyor”; “ Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin benim için iyi olduğunu düşünüyor”; “ Bu kişi şu anki ilişkimi /evliliğimi destekliyor”. Katılımcılar romantik ilişkileriyle/evlilikleriyle ilgili her bir sosyal ağ üyesinin algılanan normatif inançları hakkındaki maddeleri 7'li Likert tipi (1=tamamıyla yanlış, 7= tamamıyla doğru) ölçek üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir. Her sosyal ağ üyesi için hesaplanan Cronbach alfa puanları .95 ile . 99 arasında

bulunmuş ve ortalama Cronbach alfa katsayısı ise .97'dir. Her sosyal ağ üyesi için hesaplanan iki yarım güvenirlilik katsayıları ise .94 ile .98 arasında bulunmuş ve ortalama iki yarım güvenirlilik katsayısı .94'dür.

2.2.5. Uyma Güdüsü

Her bir sosyal ağ üyesinin için algılanan inançlarına uyma güdüsünü ölçmek için iki soru oluşturulmuştur: "İlişkilerim açısından bu kişinin önerileri benim için öncelik taşır"; "Partnerimin/eşimin kim olacağı konusunda karar verirken bu kişinin fikirleri tercihimi etkiledi." Sorular 1(tamamıyla yanlış) ile 7 (tamamıyla doğru) arasında değer alan Likert tipi ölçek üzerinden değerlendirilmiştir. Her sosyal ağ üyesi için Cronbach alfa katsayısı .35 ile .88 arasında bulunmuş ve ortalama Cronbach alfa katsayısı .68'dir. Her sosyal ağ üyesi için hesaplanan iki yarım güvenirlilik katsayıları ise .44 ile .88 arasında bulunmuş ve ortalama iki yarım güvenirlilik katsayısı .73'dür.

2.2.6. İlişki İstikrarı Ölçeği

İlişki İstikrarı Ölçeği Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından yatırım modeli ölçeği (Investment Model Scale) temel alınarak, ilişkiye yapılan yatırımı, bir başkasıyla beraber olmayı değerlendirme, ilişki doyumu ve bağlanımı ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek Türkçe'ye Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafında uyarlanmıştır. Ölçek seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki doyumu ve ilişkiye yapılan yatırım olmak üzere üç faktörden ve her bir faktörde 10 olmak üzere, toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Her bir ölçeğin ilk beş maddesi dört basamaklı (1= tamamen yanlış, 2= oldukça yanlış, 3= oldukça doğru, 4= tamamıyla doğru) Likert tipi

bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Alt ölçeklerin diğer maddeleri ise 1= tamamıyla yanlış ile 9= tamamıyla doğru arasında değer alan Likert tipi bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Puanların artması ilgili boyutun arttığı anlamına gelmektedir. İİÖ'nün alt ölçeklerinin Cronbach alfa katsayıları İlişki Doyumu alt ölçeği için .90, Seçeneklerin niteliğini Değerlendirme alt ölçeği için .84, İlişki Yatırımı alt ölçeği için ise .84'tür. Alt ölçeklerin iki yarım güvenirlikleri sırasıyla .84, .71 ve .78'dir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır (Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu; 2005).

2.2.7. Bağlanım Düzeyi

İlişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı ilişki bağlanımının temelleri olarak düşünülebilir (bakınız Agnew ve ark., 1998). Araştırma için gerekli olan bağlanım puanını elde edebilmek için ilişki doyumu ile ilişki yatırımı toplam puanları toplanarak bu puandan seçeneklerin niteliğini değerlendirme toplam puanı çıkartılmıştır. Böylelikle analizlerde kullanılabilecek tek bir bağlanım puanı elde edilmiştir (Wieselquist, Rusbult, Foster, & Agnew, 1999).

2.2.8. Sosyal Ağ Örtüşmesi

Kişinin ve partnerinin sosyal ağlarının örtüşme düzeyi "Partneriniz/eşiniz ile ne kadar ortak arkadaşa sahipsiniz? " sorusuyla ölçülmüş ve 7'li Likert tipi (1=hiç ortak arkadaşımız yok, 7= tüm arkadaşlarımız ortak) ölçek üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir.

2.2.9. Sosyal Ağlardan Hoşlanma Düzeyi

Çiftlerin birbirlerinin sosyal ağlarından hoşlanma düzeyleri "Partneriniz/ eşiniz sizin yakın arkadaşlarınızdan ne kadar hoşlanıyor?", "Partnerinizin/ eşinizin yakın arkadaşlarından siz ne kadar hoşlanıyorsunuz?", "Partneriniz/ eşiniz sizin ailenizden ne kadar hoşlanıyor?" ve "Partnerinizin/eşinizin ailesinden siz ne kadar hoşlanıyorsunuz?" sorularıyla ölçülmüş ve 7'li Likert tipi (1=hiç, 7= çok) ölçek üzerinde değerlendirmeleri istenmiştir.

2.3. İşlem

Kişisel bilgi formu, sosyal ağ analizi formu, öznel normlar soru formu ve İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) katılımcılara bireysel ya da grup uygulamaları şeklinde uygulanmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı hakkında kısa bir bilgi verilmiş ve ardından uygulamaya geçilmiştir. Katılımcıların tereddüte düştükleri noktalarda gerekli açıklamalar yapılmıştır. Ölçeklerin uygulanması 35–40 dakika sürmüştür. Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir. Araştırmanın verileri Ekim 2007- Nisan 2008 tarihleri arasında toplanmıştır.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen verilere uygulanan istatistik analizi sonuçlarına yer verilmektedir. Bulguların sunumu sırasında öncelikle sosyal ağı oluşturan anne, baba, kardeş, arkadaş ve diğer (teyze, anneanne, dede, vs.) kategorilerinin dağılımını tanımlayıcı bulgular aktarılmıştır. Daha sonra ise sosyal ağları oluşturan ağ üyelerinin kategorilerine göre oluşturulan grupların normatif inanç ve uyma güdüsü puanları yönünden karşılaştırılmasına ilişkin bulgular ele alınmıştır. Son olarak ise yakın ilişkilerde ilişki bağlanımını yordayan sosyal ağ değişkenlerine ilişkin yapılan regresyon analizi sonuçları, önce tüm grup için sonrasında ise cinsiyet ve ilişki türüne göre aktarılmıştır.

3.1. Sosyal Ağların Dağılımı

Katılımcıların sosyal ağ üyeleri anne, baba, kardeş ve arkadaş olarak kategorilendiğinde, kendi sosyal ağlarının % 31,1'ini arkadaş, % 28,5'ini kardeş, % 22,8'sini anne, % 8,7'sini baba ve %8,9'unu ise teyze, anneanne gibi diğer kategoriler oluşturmaktadır (Çizelge 1). Partnerlerinin sosyal ağlarından listeledikleri ağ üyelerinin % 29,7'ini kardeş, % 25,8'ini arkadaş, % 18,9'unu anne, %10,9'unu baba ve % 14,7'sini diğer kategoriler oluşturmaktadır. Diğer ve baba kategorilerindeki örneklemin yetersiz olması nedeniyle analizler anne, kardeş ve arkadaş kategorileriyle yapılmıştır.

Çizelge 1. Sosyal Ağ Üyelerinin Genel Dağılımı

	Anne	Baba	Kardeş	Arkadaş	Diğer
Kendi sosyal ağı	n=191 %22,8	n=73 %8,7	n=239 %28,5	n=261 %31,1	n=75 %8,9
Partnerinin sosyal ağı	n=139 %18,9	n=80 %10,9	n=219 %29,7	n=190 %25,8	n=108 %14,7

Sosyal ağ üyeleri yakınlık derecesine göre incelendiğinde, katılımcıların kendi sosyal ağlarında en yakın hissettiği kişi anne, ikinci yakın hissettiği kişi kardeş ve üçüncü yakın hissettiği ağ üyesi arkadaştır. Partnerinin sosyal ağında ise en yakın hissedilen kişi olan annenin yerini kardeş almış fakat ikinci ve üçüncü yakın hissedilen kişi değişmemiştir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Yakınlık Derecesine Göre Sosyal Ağ Üyelerin Dağılımı

	En yakın hissedilen ağ üyesi	2. yakın hissedilen sosyal ağ üyesi	3. hissedilen sosyal ağ üyesi yakın
Kendi sosyal ağı	Anne n=100 %34,7	Kardeş n=84 % 29,2	Arkadaş n=104 % 36,1
Partnerin sosyal ağı	Kardeş n=88 %30,6	Kardeş n=78 % 27,1	Arkadaş n=68 %23,6

Sosyal ağlar cinsiyete göre incelendiğinde ise katılımcıların kendi sosyal ağlarından hem kadın hem de erkek katılımcılar ilk sırada anneyi ikinci sırada kardeşi tercih ederken üçüncü sırada kadınlar arkadaşı erkekler ise

yine kardeşi tercih etmişlerdir. Partnerlerinin ağından kadın katılımcılar en yakın hissettikleri ağ üyelerini sırasıyla kardeş, arkadaş ve arkadaşı listelerken erkekler kardeş, kardeş ve arkadaş olarak listelemişlerdir (Çizelge 3).

Çizelge 3. Cinsiyete Göre Sosyal Ağ Üyelerinin Dağılımı

		En yakın hissedilen ağ üyesi	**2. yakın hissedilen sosyal ağ üyesi**	**3. hissedilen sosyal ağ üyesi yakın**
Kadın	**Kendi sosyal ağı**	Anne n=51 %33,6	Kardeş n=48 % 31,6	Arkadaş n=66 % 43,4
	Partnerin sosyal ağı	Kardeş n=49 %32,2	Arkadaş n=36 %23,7	Arkadaş n=36 %23,7
Erkek	**Kendi sosyal ağı**	Anne n=49 %36	Kardeş n=36 % 26,5	Kardeş n=49 % 36
	Partnerin sosyal ağı	Kardeş n=39 %28,7	Kardeş n=45 %33,1	Arkadaş n=32 %23,5

İlişki türüne göre ise, flört grubundaki katılımcılar hem kendi sosyal ağlarından hem de partnerlerinin sosyal ağlarından sadece arkadaşlarını listelemişlerdir. Evli gruptaki katılımcılar ise kendi sosyal ağlarından en yakın hissedilen kişi olarak anneyi, ikinci olarak kadreşi ve üçüncü olarak da arkadaşı tercih ederken, partnerlerinin sosyal ağından üç sırada da kardeşi tercih etmişlerdir (Çizelge 4).

Çizelge 4. İlişki Türüne Göre Sosyal Ağ Üyelerinin Dağılımı

		En yakın hissedilen ağ üyesi	2. yakın hissedilen sosyal ağ üyesi	3. hissedilen sosyal ağ üyesi yakın
Flört	**Kendi sosyal ağı**	Arkadaş n=51 % 38,1	Arkadaş n=48 % 35,8	Arkadaş n=50 % 37,3
	Partnerin sosyal ağı	Arkadaş n=51 % 38,1	Arkadaş n=41 %30,6	Arkadaş n=43 %32,1
Evli	**Kendi sosyal ağı**	Anne n=65 %42,2	Kardeş n=52 %33,8	Arkadaş n=54 %351
	Partnerin sosyal ağı	Kardeş n=51 %33,1	Kardeş n=45 %29,2	Kardeş n=35 %22,7

Soysal ağları oluşturan üyelerin kategorileri genel olarak incelendiğinde, en yakın hissedilen sosyal ağ üyesi cinsiyete göre değişmemiş fakat ilişki türüne göre değişmiştir. Flört grubunda hem erkek hem de kadın katılımcılar kendilerinin ve partnerlerinin sosyal ağlarından en yakın kişi olarak arkadaşı belirtirken, evli grupta ise hem erkek hem de kadın katılımcılar kendi sosyal ağlarından anneyi, partnerlerinin sosyal ağından ise kardeşi en yakın buldukları kişiler olarak belirtmişlerdir (Çizelge 5).

Çizelge 5. Cinsiyet ve İlişki Türüne Göre En Yakın Hissedilen Sosyal Ağ Üyesi

		Flört	**Evli**
Kadın	**Kendi sosyal ağı**	Arkadaş n=33 %45,2	Anne n=33 %41,8
	Partnerinin sosyal ağı	Arkadaş n=25 % 34,2	Kardeş n=27 %34,2
Erkek	**Kendi sosyal ağı**	Arkadaş n=18 %29,5	Anne n=32 %42,7
	Partnerinin sosyal ağı	Arkadaş n=26 % 42,6	Kardeş n=24 %32

3.2. Yakınlık Derecesine ve Sosyal Ağ Üyeleri ile Bulunulan İlişki Türüne Göre Oluşturulan Grupların Ölçeklerden Aldıkları Puanlar Yönünden Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Burada sosyal ağ üyelerine hissedilen yakınlık derecesine (hem kendi hem de partnerinin sosyal ağında en yakın hissedilen, 2. yakın hissedilen ve 3. yakın hissedilen sosyal ağ üyesi) ve soysal ağ üyeleri ile bulunulan ilişki türüne (anne, baba, kardeş, arkadaş) göre oluşturulan grupları normatif inanç ve uyma güdüsü puanları yönünden karşılaştırmak amacıyla varyans analizi yapılmış ve sonuçlar ilgili çizelgelerde gösterilmiştir.

3.2.1. Yakınlık Derecesine Göre Normatif İnanç Puanlarının Karşılaştırılması

Katılımcıların flört veya evlilikleri ile ilgili yakınlık derecesine göre her bir sosyal ağ üyesinden algıladıkları normatif inanç ölçümlerine ait ortalamalar ve standart kaymaları çizelge 6'da gösterilmiştir.

Çizelge 6. Normatif İnanç Ölçümlerine Ait Ortalamalar ve Standart Sapmaları

	Cinsiyet	İlişki türü	Ort.	S	N
NI1	Kadın	Flört	17,07	4,34	73
		Evlilik	18,72	3,92	79
		Genel	17,93	4,19	152
	Erkek	Flört	14,97	5,46	61
		Evlilik	19,09	3,61	75
		Genel	17,24	4,96	136
	Genel	Flört	16,11	4,97	134
		Evlilik	18,90	3,76	154
		Genel	17,60	4,58	288
NI2	Kadın	Flört	15,78	5,32	73
		Evlilik	18,20	4,38	79
		Genel	17,04	4,99	152
	Erkek	Flört	14,43	5,44	61
		Evlilik	17,97	4,71	75
		Genel	16,38	5,33	136
	Genel	Flört	15,16	5,40	134
		Evlilik	18,09	4,53	154
		Genel	16,73	5,16	288
Nİ3	Kadın	Flört	15,94	5,84	73
		Evlilik	16,91	6,13	79
		Genel	16,45	5,99	152
	Erkek	Flört	12,47	6,74	61
		Evlilik	17,12	6,08	75
		Genel	15,04	6,77	136
	Genel	Flört	14,37	6,48	134
		Evlilik	17,01	6,08	154
		Genel	15,78	6,39	288
Nİ4	Kadın	Flört	16,66	6,01	73
		Evlilik	17,72	5,71	79
		Genel	17,21	5,86	152
	Erkek	Flört	13,67	6,33	61
		Evlilik	17,20	6,49	75
		Genel	15,62	6,64	136
	Genel	Flört	15,29	6,32	134
		Evlilik	17,47	6,09	154
		Genel	16,46	6,28	288
Nİ5	Kadın	Flört	15,08	7,00	73
		Evlilik	15,53	7,69	79
		Genel	15,32	7,35	152
	Erkek	Flört	11,82	6,77	61
		Evlilik	15,75	7,49	75
		Genel	13,98	7,41	136
	Genel	Flört	13,59	7,06	134
		Evlilik	15,64	7,57	154
		Genel	14,69	7,39	288
Nİ6	Kadın	Flört	12,18	8,82	73
		Evlilik	14,13	8,62	79
		Genel	13,19	8,74	152
	Erkek	Flört	10,21	7,75	61
		Evlilik	15,05	8,09	75
		Genel	12,88	8,27	136
	Genel	Flört	11,28	8,38	134
		Evlilik	14,58	8,35	154
		Genel	13,04	8,51	288

NI1: Kendi sosyal ağında en yakın hissettiği kişiden algılanan normatif inançlar; **NI2:** Kendi sosyal ağında ikinci yakın hissettiği Kişiden algıladığı normatif inançlar; **NI3:** Kendi sosyal ağında üçüncü yakın hissettiği kişiden algılanan normatif inançlar **NI4:** partnerinin sosyal ağında en yakın hissettiği kişiden algılanan normatif inançlar; **NI5:** Kendi sosyal ağında ikinci yakın hissettiği kişiden algılanan normatif inançlar; **NI6:** Kendi sosyal ağında üçüncü yakın hissettiği kişiden algılanan normatif inançlar

Çizelge 6'da gösterilen ortalamalar arasında anlamlı farklar olup olmadığını belirlemek için 2 (cinsiyet) × 2 (ilişki türü) × 6 (normatif inançlar), son faktörde tekrarlı ölçüm bulunan deney desenine uygun varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar çizelge 7'de gösterilmiştir.

Çizelge 7. Her Bir Sosyal Ağ Üyesine Ait Normatif İnanç Puanlarına Uygulanan Varyans Analizi

Kaynak	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kare	F
A	596.45	1	596.45	4.80*
B	3258.98	1	3258.98	26.26*
AB	771.27	1	771.27	6.21
Hata (AB)	35249.77	284	124.12	
C	3824.53	5	764.91	32.49*
AC	95.35	5	19.07	0.81
BC	72.31	5	14.46	0.61
ABC	74.60	5	14.92	0.63
Hata (C)	33432.03	1420	23.54	
Toplam	77375.26	1727	5587.72	

A: Cinsiyet; B: İlişki türü; C: Yakınlık derecesi; * $p < .05$

Çizelge 7'de görüldüğü gibi cinsiyet($F_{1\text{-}284}= 4.80$; $p < .05$), ilişki türü ($F_{1\text{-}284}= 26{,}26$; $p < .05$) ve yakınlık derecesi temel etkileri ($F_{5\text{-}1420}= 32{,}49$; $p < .05$) anlamlıdır.

Yakınlık derecesi temel etkisinin yönünü anlamak amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, kendi sosyal ağında en yakın hissettiği kişiden algılanan normatif inançlar, kendi sosyal ağında üçüncü yakın hissettiği kişiden ($q=6.61$; $p < .05$ ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =17,46 ve $\overline{Y}$ =15,61), partnerinin sosyal ağında en yakın hissettiği kişiden ($q=4{,}11$; $p < .05$ ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =17,46 ve $\overline{Y}$ =16,31) partnerinin sosyal ağında ikinci

yakın hissettiği kişiden (q=10,43; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =17,46 ve $\overline{Y}$ =14,54) ve partnerinin sosyal ağında üçüncü yakın hissettiği kişiden (q=16,32; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =17,46 ve $\overline{Y}$ =12,89) algılanan normatif inançlardan anlamlı olarak daha olumlu olduğu görülmektedir.

Kendi sosyal ağında ikinci yakın hissettiği kişiden algılanan normatif inançlar, partnerinin sosyal ağında ikinci yakın hissettiği (q=7,36; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =16,60 ve $\overline{Y}$ =14,54) ve partnerinin sosyal ağında üçüncü yakın hissettiği kişiden (q=13,25; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =16,60 ve $\overline{Y}$ =12,90) algıladığı normatif inançlardan anlamlı olarak daha olumlu olduğu görülmektedir.

Kendi sosyal ağında üçüncü yakın hissettiği kişiden algılanan normatif inançlar, partnerinin sosyal ağından üçüncü yakın hissettiği kişiden algılanan normatif inançlardan (q= 9,71; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =15,61 ve $\overline{Y}$ =12,90); anlamlı olarak daha olumludur.

Partnerinin sosyal ağ üyelerinden en yakın hissettiği kişiden algılanan normatif inançlar, partnerinin sosyal ağ üyelerinden ikinci yakın hissettiği (q=6,32; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =16,31 ve $\overline{Y}$ =14,54) ve üçüncü yakın hissettiği kişiden (q= 12,21; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =16,31 ve $\overline{Y}$ =12,90) algılanan normatif inançlardan anlamlı olarak daha olumludur.

Partnerinin sosyal ağ üyelerinden 2. yakın hissettiği kişiden algılanan normatif inançlar, partnerinin sosyal ağ üyelerinden 3. yakın hissedilen

kişiden algılanan normatif inançlardan (q=5,89; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =14,54 ve $\overline{Y}$ =12,90) anlamlı olarak daha olumludur.

Bu bulgular, sosyal ağ üyesine hissedilen yakınlık derecesi azaldıkça, o üyeden flört/evlilikle ilgili algılanan normatif inançların olumluluk derecesinin de azaldığını göstermektedir.

Çizelge 7'de Görüldüğü gibi algılanan normatif inanç puanları üzerinde, cinsiyet temel etkisi anlamlıdır ($F_{1\text{-}284}$= 4.80; p < .05). Kadınların ortalamaları ($\overline{Y}$ =16,16) ile erkeklerin ortalamaları ($\overline{Y}$ =14,98) incelendiğinde, kadınların sosyal ağ üyelerinden flört/evliliklerine ilişkin algıladıkları normatif inançların daha olumlu olduğu görülmektedir.

İlişki türüne bakıldığında ise evli çiftlerin ($\overline{Y}$ =16,95) flört eden çiftlere ($\overline{Y}$ =14,19) göre sosyal ağ üyelerinden daha olumlu normatif inançlar algılamaktadırlar ($F_{1\text{-}284}$= 26,26; p < .05).

3.2.2. Yakınlık Derecesine Göre Uyma Güdüsü Puanlarının Karşılaştırılması

Katılımcıların flört veya evlilikleri ile ilgili her bir sosyal ağ üyesine uyma güdüsü puanlarının ortalama ve standart kaymaları çizelge 8'de gösterilmiştir.

Çizelge 8. Sosyal Ağ Üyelerine Uyma Güdüsü Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları

UG1	Kadın	Flört	9,31	3,19	73
		Evlilik	9,20	3,55	79
		Genel	9,26	3,37	152
	Erkek	Flört	7,74	3,58	61
		Evlilik	9,04	3,36	75
		Genel	8,46	3,51	136
	Genel	Flört	8,60	3,45	134
		Evlilik	9,12	3,45	154
		Genel	8,88	3,45	288
UG2	Kadın	Flört	5,01	4,05	73
		Evlilik	5,42	4,26	79
		Genel	5,22	4,15	152
	Erkek	Flört	4,88	3,36	61
		Evlilik	5,51	4,06	75
		Genel	5,23	3,76	136
	Genel	Flört	4,95	3,74	134
		Evlilik	5,46	4,15	154
		Genel	5,23	3,96	288
UG3	Kadın	Flört	7,63	4,04	73
		Evlilik	7,89	4,07	79
		Genel	7,76	4,04	152
	Erkek	Flört	5,66	3,79	61
		Evlilik	6,75	4,03	75
		Genel	6,26	3,95	136
	Genel	Flört	6,73	4,04	134
		Evlilik	7,33	4,08	154
		Genel	7,05	4,06	288
UG4	Kadın	Flört	5,84	4,12	73
		Evlilik	6,20	4,02	79
		Genel	6,03	4,06	152
	Erkek	Flört	5,70	3,51	61
		Evlilik	6,21	4,17	75
		Genel	5,98	3,88	136
	Genel	Flört	5,78	3,84	134
		Evlilik	6,21	4,08	154
		Genel	6,01	3,97	288
UG5	Kadın	Flört	5,01	4,05	73
		Evlilik	5,42	4,26	79
		Genel	5,22	4,15	152
	Erkek	Flört	4,88	3,36	61
		Evlilik	5,51	4,06	75
		Genel	5,23	3,76	136
	Genel	Flört	4,95	3,74	134
		Evlilik	5,46	4,15	154
		Genel	5,23	3,96	288
UG6	Kadın	Flört	3,52	3,55	73
		Evlilik	5,02	4,43	79
		Genel	4,30	4,09	152
	Erkek	Flört	4,10	3,85	61
		Evlilik	4,71	4,09	75
		Genel	4,43	3,98	136
	Genel	Flört	3,78	3,68	134
		Evlilik	4,87	4,26	154
		Genel	4,36	4,03	288

UG1: Kendi Sosyal Ağında En Yakın Hissettiği Kişiye Uyma Güdüsü; **UG2**: Kendi Sosyal Ağında İkinci Yakın Hissettiği Kişiye Uyma Güdüsü; **UG3:** Kendi Sosyal Ağında Üçüncü Yakın Hissettiği Kişiye Uyma Güdüsü; **UG4**: Partnerinin Sosyal Ağında En Yakın Hissettiği Kişiye Uyma Güdüsü; **UG5**: Partnerinin Sosyal Ağında İkinci Yakın Hissettiği Kişiye Uyma Güdüsü; **UG6**: Partnerinin Sosyal Ağında Üçüncü Yakın Hissettiği Kişiye Uyma Güdüsü

Çizelge 8'de gösterilen ortalamalar arasında anlamlı farklar olup olmadığını belirlemek için 2 (cinsiyet) × 2(ilişki türü) ×6 (uyma güdüsü), son faktörde tekrarlı ölçüm bulunan deney desenine uygun varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar çizelge 9'da gösterilmiştir.

Çizelge 9. Her Bir Sosyal Ağ Üyesine Uyma Güdüsü Puanlarına Uygulanan Varyans Analizi

Kaynak	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	F
A	68,28	1	68,28	1,23
B	170,56	1	170,56	3,08
AB	11,07	1	11,07	0.20
Hata (AB)	15702,89	284	55,29	
C	3682.91	5	736.58	102,60*
AC	160,08	5	32,02	4,46*
BC	17,80	5	3,56	0,49
ABC	53,43	5	10,69	1,49
Hata (C)	10194,73	1420	7,18	
Toplam	30061.75	1727	1095.23	

A: Cinsiyet; B: İlişki türü; C: Yakınlık derecesi; * $p < .05$

Çizelge 9'da görüldüğü gibi sosyal ağ üyesine hissedilen yakınlık derecesine göre uyma güdüsü ölçümleri ile ($F_{5-1420} = 102.60$; $p < .05$) cinsiyet ve yakınlık derecesi ortak etkisi ($F_{5-1420} = 4,46$; $p < .05$) anlamlıdır. Bunun

dışındaki bütün F'ler anlamlı olmayan farkları temsil etmektedir. Yakınlık derecesine göre uyma güdüsüne ait ortalamalar arasındaki farkları belirlemek için Tukey testi uygulanmış ve şu sonuçlar elde edilmiştir: Kendi sosyal ağından en yakın hissedilen sosyal ağ üyesine uyma güdüsü ortalaması, 2. yakın hissettiği sosyal ağ üyesine uyma güdüsü ortalamasından (q=22,56; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =8.82 ve $\overline{Y}$ =5.21); 3. yakın hissettiği sosyal ağ üyesine uyma güdüsü ortalamasından (q=11,37; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =8.82 ve $\overline{Y}$ =7,00); partnerinin sosyal ağından en yakın hissettiği sosyal ağ üyesine uyma güdüsü ortalamasından (q=17,69; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =8.82 ve $\overline{Y}$ =5,99); partnerinin sosyal ağından 2. yakın hissettiği sosyal ağ üyesine uyma güdüsü ortalamasından (q=22,62; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =8.82 ve $\overline{Y}$ =5,21) ve partnerinin sosyal ağından 3. yakın hissettiği sosyal ağ üyesine uyma güdüsü ortalamasından (q=28; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =8.82 ve $\overline{Y}$ =4,34) anlamlı olarak daha yüksektir.

Kendi sosyal ağından 2. yakın hissettiği sosyal ağ üyesine uyma güdüsü ortalaması, kendi sosyal ağından 3. yakın hissettiği ağ üyesine (q=12,5; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =5,21 ve $\overline{Y}$ =7,00) ve partnerinin sosyal ağından en yakın hissettiği ağ üyesine uyma güdüsü ortalamasından (q=4,87; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =5,21 ve $\overline{Y}$ =5,99) anlamlı olarak daha küçük iken partnerinin sosyal ağından 3.yakın hissettiği ağ üyesine uyma güdüsü ortalamasından (q=5,44; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =5,21 ve $\overline{Y}$ =4,34) anlamlı olarak daha büyüktür.

Kendi sosyal ağından 3. Yakın hissettiği sosyal ağ üyesine uyma güdüsü ortalaması, partnerinin sosyal ağından en yakın hissettiği ağ üyesine, partnerinin sosyal ağından 2. yakın hissettiği ağ üyesine ve partnerinin sosyal ağından 3. yakın hissettiği ağ üyesine uyma güdüsü ortalamalarından anlamlı olarak daha büyüktür (sırasıyla q=6,31; q=11,19; q= 16,62 p<.05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =7,00, $\overline{Y}$ =5,99, $\overline{Y}$ =5,21 ve $\overline{Y}$ =4,34).

Partnerinin sosyal ağından en yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalaması, partnerinin sosyal ağından 2. yakın hissettiği kişiye (q = 4,87; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =5,99 ve $\overline{Y}$ =5,21) ve partnerinin sosyal ağından 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalamalarından (q = 10,31; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =5,99 ve $\overline{Y}$ =4,34) anlamlı olarak daha büyüktür.

Partnerinin sosyal ağından 2. yakın hissedilen kişiye uyma güdüsü ortalaması, partnerinin sosyal ağından 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalamasından anlamlı olarak daha yüksektir (q = 5,44; p<.05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =5,21 ve $\overline{Y}$ =4,34).

Ayrıca yapılan analiz, cinsiyet ve yakınlık derecesi ortak etkisinin algılanan uyma güdüsü puanları üzerinde anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Bu ortak etkinin kaynağı Tukey Kramer testi ile bakılmıştır. Test sonuçlarına göre; kadınların kendi sosyal ağlarından en yakın hissettikleri kişiye uyma güdüsü ortalaması, kendi ağında 2. ve 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalamasından ve partnerinin sosyal ağından yakın hissettiği tüm ağ üyelerine uyma güdüsü ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir (ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =9,26, $\overline{Y}$ =5,22, $\overline{Y}$ =7,76, $\overline{Y}$ =6,02, $\overline{Y}$ =5,22,

$\bar{Y}$ =4,27; q değerleri sırasıyla q= 18,36, q=6,82, q= 14,73, q= 18,36, q= 22,68; tüm q değerleri için s.d.=6–1420; p<.05).

Kadınların kendi sosyal ağlarından 2. yakın hissettikleri kişiye uyma güdüsü ortalaması, 3. Yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalamasından anlamlı olarak daha küçük iken (q = 11,54; p<.05 ortalamalar sırasıyla $\bar{Y}$ =5,22 ve $\bar{Y}$ =7,76) partnerinin sosyal ağından 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalamasından anlamlı olarak daha büyüktür (q =4,32; p<.05 ortalamalar sırasıyla $\bar{Y}$ =5,22 ve $\bar{Y}$ =4,27).

Kadınların kendi sosyal ağlarından 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü, partnerinin sosyal ağından yakın hissettiği kişilere uyma güdüsü ortalamalarından anlamlı olarak daha büyüktür (q = 7,91; p<.05; q = 11,54; p<.05; q = 15,86; p<.05 ortalamalar sırasıyla $\bar{Y}$ =7,76, $\bar{Y}$ =6.02, $\bar{Y}$ =5,22 ve $\bar{Y}$ =4,27).

Kadınların partnerlerinin sosyal ağlarından en yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalaması, partnerlerinin ağından 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalamasından (q =7,95; p<.05 ortalamalar sırasıyla $\bar{Y}$ =6,02 ve $\bar{Y}$ =4,27); 2. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü de 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsünden anlamlı olarak daha büyüktür (q =4,32; p<.05 ortalamalar sırasıyla $\bar{Y}$ =5,22 ve $\bar{Y}$ =4,27).

Erkeklerde ise kendi sosyal ağlarından en yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalaması, diğer tüm sosyal ağ üyelerine uyma güdüsü ortalamalarından anlamlı olarak daha büyüktür (q = 13,91; p<.05; q = 9,56;

p<.05; q = 10,61; p<.05; q = 13,51; p<.05; q = 17,39; p<.05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =8,40, $\overline{Y}$ =5,20, $\overline{Y}$ =6,20, $\overline{Y}$ =5,96, $\overline{Y}$ =5,20, $\overline{Y}$ =4,40).

Erkeklerin kendi sosyal ağlarından 2. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalaması, kendi sosyal ağından 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalamasından anlamlı olarak daha küçüktür (q =4,35; p<.05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =5,20 ve $\overline{Y}$ =6,20).

Erkeklerin kendi sosyal ağ üyelerinden 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalaması, partnerlerinin sosyal ağından 2. ve 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalamalarından anlamlı olarak daha büyüktür (q =4,35; p<.05; q =7,83; p<.05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =6,20, $\overline{Y}$ =5,20 ve $\overline{Y}$ =4,40).

Erkeklerin partnerlerinin sosyal ağlarından en yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü 3. Yakın hissettiği kişiye uyma güdüsünden anlamlı olarak daha büyüktür (q =6,78; p<.05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =5,96 ve $\overline{Y}$ =4,40).

Hem kadınlar hem erkeklerde, sosyal ağ üyesine hissedilen yakınlık derecesi azaldıkça o kişiye uyma güdüsünün de azaldığı görülmektedir.

Kadın ve erkekler için yapılan karşılaştırma sonuçlarına göre ise; kadınların kendi sosyal ağlarından en yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalaması erkeklerin kendi soysal ağlarından en yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalamasından (q =3,74; p<.05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =9,26 ve $\overline{Y}$ =8,40) ve kadınların kendi sosyal ağlarından 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalaması erkeklerin kendi sosyal ağlarından 3. yakın hissettiği kişiye uyma güdüsü ortalamasından anlamlı olarak daha büyüktür (q =6,78;

p<.05 ortalamalar sırasıyla $\bar{Y}$ =7,76 ve $\bar{Y}$ =6,20). Genel olarak kadınların kendi sosyal ağ üyelerine uyma güdüleri erkeklere oranla daha yüksek iken, hem kadın hem de erkeklerde partnerinin sosyal ağ üyelerine uyma güdüleri arasında anlamlı fark yoktur.

3.2.3. Sosyal Ağ Üyeleri İle Bulunulan İlişki Türüne Göre Normatif İnanç ve Uyma Güdüsü Puanlarının Karşılaştırılması

Katılımcıların listeledikleri anne, kardeş ve arkadaş gruplarına ait normatif inanç ve uyma güdüsü puanları, hem kendi hem de partnerlerinin sosyal ağları için ayrı olarak 2 (cinsiyet) × 2 (ilişki türü) ×3 (uyma güdüsü/normatif inanç) son faktörde tekrarlı ölçüm bulunan deney desenine uygun varyans analizi uygulanmıştır. Yapılan varyans analizlerinde sadece kendi sosyal ağındaki gruplara uyma güdüsü ölçümlerinde anlamlı farklar bulunmuştur (F_{2-124}=14,42; p < .05) ve sonuçlar çizelge 10'da gösterilmiştir.

Çizelge 10. Kendi Anne, Kardeş ve Arkadaşına Uyma Güdüsü Puanlarına Uygulanan Varyans Analizi

KAYNAK	KARELER TOPLAMI	SD	ORTALAMA KARELER	F
A	0.144	1	0.144	0.01
B	52.827	1	52.827	2.59
AB	33.649	1	33.649	1.65
Hata (AB)	1266.010	62	22.420	
C	144.015	2	72.008	6.54*
AC	42.324	2	21.162	1.92
BC	9.803	2	4.901	0.44
ABC	16.463	2	8.232	0.77
Hata (C)	1365.314	124	11.011	
Toplam	2930.549	321	226.354	

A: Cinsiyet; B: İlişki türü; C: sosyal ağ üyesi ile ilişki türü; *p < .05

Anne, kardeş ve arkadaş gruplarına ait uyma güdüsü ortalamaları ve bu ortalamalara ait standart sapmalar çizelge 11'de gösterilmiştir.

Uyma güdüsüne ait ortalamalar arasındaki farkları belirlemek için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, anneye uyma güdüsü, kardeşe (q =5.19; p < .05 p<.05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =8,02 ve $\overline{Y}$ =5.89) ve arkadaşa (q =3.72; p < .05 ortalamalar sırasıyla $\overline{Y}$ =8,02 ve $\overline{Y}$ =6,49) uyma güdüsünden anlamlı olarak daha büyüktür. Kardeşe uyma güdüsü ile arkadaşa uyma güdüsü arasında anlamlı fark yoktur.

Çizelge 11. Kendi anne, kardeş ve arkadaşına ait uyma güdüsü puanlarına ait ortalama ve standart sapmalar

	Cinsiyet	İlişki türü	$\overline{Y}$	*S*	*N*
KAUG	Kadın	Flört	7.71	4.80	23
		Evlilik	9,18	3,54	17
		Genel	8.32	4.34	40
	Erkek	Flört	6,60	2,72	16
		Evlilik	8.60	4.19	11
		Genel	7.40	3,45	27
	Genel	Flört	7.28	4.12	39
		Evlilik	8.96	3,73	28
		Genel	7.97	4.02	67
KKUG	Kadın	Flört	5.12	3,80	23
		Evlilik	5,35	3.74	17
		Genel	5,22	3,09	40
	Erkek	Flört	5.80	3.73	16
		Evlilik	7.30	2.60	11
		Genel	6.40	3,83	27
	Genel	Flört	5.38	3,64	39
		Evlilik	6.07	3,67	28
		Genel	5.67	3,19	67
KARUG	Kadın	Flört	7,33	3,94	23
		Evlilik	6,29	3.12	17
		Genel	6.90	3,62	40
	Erkek	Flört	5,00	2,75	16
		Evlilik	7,35	4,19	11
		Genel	5.94	3,52	27
	Genel	Flört	6,43	3,68	39
		Evlilik	6,68	3,51	28
		Genel	6,54	3,58	67

KAUG: Kendi annesine uyma güdüsü, **KKUG:** Kendi kardeşine uyma güdüsü, **KARUG:** Kendi arkadaşına uyma güdüsü

3.2.4. Kendi Sosyal Ağında Ve Partnerinin Sosyal Ağında Aynı Kategoride Bulunan Sosyal Ağ Üyelerine Ait Algılanan Normatif İnanç ve Uyma Güdüsü Puanlarının Karşılaştırılması

Kendi sosyal ağında ve partnerinin sosyal ağında aynı kategoride bulunan sosyal ağ üyelerine ait algılanan normatif inanç ve uyma güdüsü puanlarını karşılaştırmak için T testi uygulanmış ve sonuçlar çizelge 12'de gösterilmiştir.

Çizelge 12. Kendi ve Partnerinin Sosyal Ağındaki Aynı Kategoride Bulunan Sosyal Ağ Üyelerine Uyma Güdüsünün Karşılaştırılması

	$\bar{Y}$	***S***	***N***	***t***
Kendi annesine uyma güdüsü	9,01	3,65	109	7,00*
Partnerinin annesine uyma güdüsü	6,28	3,83	109	
Kendi babasına uyma güdüsü	8,69	3,78	39	2,76*
Partnerinin babasına uyma güdüsü	7,05	3,82	39	
Kendi kardeşine uyma güdüsü	8,37	3,51	154	7,75*
Partnerinin kardeşine uyma güdüsü	6,37	3,79	154	
Kendi arkadaşına uyma güdüsü	7,06	3,22	99	4,22*
Partnerinin arkadaşına uyma güdüsü	5,72	3,47	99	

Algılanan normatif inançlar ve uyma güdüsü için yapılan T testi sonuçlarına göre, katılımcıların flört veya evliliklerine ilişkin kendi aile üyelerinden ve arkadaşlarından algıladıkları normatif inançlar ile partnerinin

aile üyelerinden ve arkadaşlarından algıladıkları normatif inançlar arasında anlamlı fark bulunmazken, kendi aile üyelerine ve arkadaşlarına uyma güdülerinin, partnerlerinin aile üyeleri ve arkadaşlarına uyma güdülerinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

3.3. Regresyon Analizi Sonuçları

Öznel normlar ile ilişki bağlanımı arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla aşamalı (stepwise) hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Aşağıda öncelikle tüm grup için daha sonra ise cinsiyet ve ilişki türü grupları için ayrı ayrı öznel normların ilişki istikrarı ve ilişki istikrarının alt ölçeklerini nasıl yordadığını saptamak amacıyla yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları verilmektedir. Çizelgelerde değişkenler denkleme giriş sırasına göre verilmiştir. Bu değişkenlerin her birinin öncekilerle birlikte açıkladıkları varyanslar R^2 değişimi olarak gösterilmiştir.

3.3.1. Öznel Normlar ve İlişki Bağlanımı

İlişki bağlanımını hangi sosyal ağ üyelerine ait öznel normların yordadığını saptamak için aşamalı (stepwise) hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Ayrıca analiz aşamasında her bir sosyal ağ üyesi için hesaplanan öznel norm puanları ile birlikte sosyal ağın özellikleri olan sosyal ağ örtüşmesi, partnerlerin birbirlerinin arkadaş ve ailelerinden hoşlanma düzeyleri değişkenleri de çoklu regresyon denklemine dâhil edilmiştir. Sonuçlar çizelge 13'de gösterilmiştir.

Çizelge 13. Çoklu Regresyon Analizi: Öznel normlar ve ilişki bağlanımını

Değişken (regresyon denklemine giriş sırasına göre)	***B***	***Beta***	***R^2 değ.***	***Uyarlanmış R^2***	***Hata varyansı (s.d.)***	***F***
Kendi ailesinden Partnerinin hoşlanma düzeyi	3.66	.20	.19	.18	770,64 (1–286)	65,14
Kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişi için öznel normlar	.084	.22	.04	.22	732,05 (2–285)	42,33
Partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi	3.78	.22	.03	.25	708,57 (3–284)	32.63

Tablo 13'de görüldüğü gibi denkleme önce "kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi" girmiştir. Daha sonra ise sırasıyla "kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar" ve "kendisinin partnerinin ailesinden hoşlanma düzeyi" değişkenleri girmiştir. Tüm değişkenlerin açıkladığı toplam varyans % 25'dir ve bu anlamlı bir değerdir ($F= 32,63$; s.d.= 3-284; $p < .05$).

Ayrıca anne, kardeş ve arkadaş öznel normlarının ilişki bağlanımını yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla kendi ve partnerinin sosyal ağındaki tüm gruplar için ayrı ayrı analizler yapılmıştır. Anne öznel normlarının ilişki bağlanımını yordayıp yordamadığını test etmek için anne için öznel norm puanları ile birlikte sosyal ağın özellikleri olan sosyal ağ örtüşmesi, partnerlerin birbirlerinin arkadaş ve ailelerinden hoşlanma düzeyleri değişkenleri de çoklu regresyon denklemine dâhil edilmiştir. Sonuçlar çizelge 14'de gösterilmiştir.

Çizelge 14. Çoklu Regresyon Analizi: Kendi Annesi İçin Öznel Normlar ve İlişki Bağlanımı

Değişken (regresyon denklemine giriş sırasına göre)	***B***	***Beta***	***R^2 değ.***	***Uyarlanmış R^2***	***Hata varyansı (s.d.)***	***F***
Kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi	5.15	.25	.25	*.25*	733,46 (1–187)	63,36
Anne için öznel normlar	0.09	.25	.06	*.31*	676,99 (2–186)	42,62
Partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi	4.49	.25	.04	*.34*	644,55 (3–185)	33,30

Çizelge 14'de görüldüğü gibi regresyon denklemine sırasıyla "kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi", "anneden algılanan öznel normlar" ve "kendisinin partnerinin ailesinden hoşlanma düzeyi" değişkenleri girmiştir. Tüm değişkenlerin açıkladığı toplam varyans % 34'dür ve bu anlamlı bir değerdir ($F= 33,30$; s.d.= 3-185; $p < .05$).

Kardeş öznel normlarının etkisini test etmek için, birden fazla kardeş listelenmişse normatif inanç ile uyma güdüsü puanları çarpılmış ve ortalamaları alınarak regresyon modeline dâhil edilmiştir. Kardeş öznel normları regresyon denklemine girmemiştir.

Arkadaş öznel normlarının etkisini test etmek için de aynı işlem tekrarlanarak modele dâhil edilmiştir ve arkadaş öznel normları regresyon denklemine girmemiştir.

Partnerinin sosyal ağındaki gruplardan sadece kardeş grubuna ait öznel normlar regresyon denklemine girmiş ve sonuçlar çizelge 15'de gösterilmiştir.

Çizelge 15. Çoklu Regresyon Analizi: Partnerinin Kardeşi İçin Öznel Normlar ve İlişki Bağlanımı

Değişken (regresyon denklemine giriş sırasına göre)	***B***	***Beta***	***R^2 değ.***	***Uyarlanmış R^2***	***Hata varyansı (s.d.)***	***F***
Kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi	4.71	.27	.20	.19	753,27 (1–183)	44,89
Partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi	3.78	.21	.03	.22	730,13 (2–182)	26,55
Kardeş için öznel normlar	0.07	.17	.03	.24	709,47 (3–181)	20,32

Çizelgede görüldüğü gibi regresyon denklemine sırasıyla "kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi", "partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi" ve "kardeşten algılanan öznel normlar" değişkenleri girmiştir. Tüm değişkenlerin açıkladığı toplam varyans % 24'dür ($F= 20,32$; s.d.= 3–184; $p < .05$).

3.3.2. Öznel Normlar ve Yatırım Modeli Değişkenleri

Öznel normların yatırım modeli değişkenlerini (ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı) nasıl yordadığını test etmek için her bir değişken için hiyerarşik çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

İlişki doyumu için yapılan analizde regresyon denklemine sırasıyla "kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi", "kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar" ve "partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi", "partnerinin arkadaşlarından kendisinin hoşlanma düzeyi" ve "kendi sosyal ağından ikinci yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar" değişkenleri regresyon denklemine girmiştir (çizelge 16). Tüm değişkenlerin açıkladığı varyans %28'dir (F= 23,30; s.d.= 5–282; p < .05).

Çizelge 16. Çoklu Regresyon Analizi: Öznel Normlar Ve İlişki Doyumu

Değişken (regresyon denklemine giriş sırasına göre)	***B***	***Beta***	***R^2 değ.***	***Uyarlanmış R^2***	***Hata varyansı (s.d.)***	***F***
Kendi ailesinden Partnerinin hoşlanma düzeyi	1.21	.18	.19	.19	104,81 (1-286)	68.95
Kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişi için öznel normlar	.02	.15	.04	.23	99,73 (2–285)	44.02
Partnerinin ailesinden Kendisinin hoşlanma düzeyi	1.43	.22	.03	.26	95,58 (3–284)	35.08
Partnerinin arkadaşlarından kendisinin hoşlanma düzeyi	.78	.11	.01	.27	94,46 (4–283)	27.71
Kendi sosyal ağından 2.yakın hissedilen kişi için öznel normlar	.02	.11	.01	.28	93,36 (5–282)	23.30

Seçeneklerin niteliğini değerlendirmede ise regresyon denklemine "kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi", "kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar" değişkenleri girmiştir (Çizelge 17) ve açıkladığı varyans % 8'dir (F= 14,25; s.d.= 2–287; p < .05).

Çizelge 17. Çoklu Regresyon Analizi: Öznel Normlar ve Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme

Değişken (regresyon denklemine giriş sırasına göre)	***B***	***Beta***	***R^2 değ.***	***Uyarlanmış R^2***	***Hata varyansı (s.d.)***	***F***
Kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi	-1.89	-.21	. 07	.07	212,17 (1–286)	22,77
Kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişi için öznel normlar	-.03	-.14	.02	.08	208.97 (2–285)	14,25

İlişki yatırımı için ise regresyon denklemine sırasıyla "partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi" ve "kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar" değişkenleri girmiştir (Çizelge 18) ve açıkladığı varyans % 10'dur (F= 14,25; s.d.= 2-285; p < .05).

Çizelge 18. Çoklu Regresyon Analizi: Öznel Normlar ve İlişki Yatırımı

Değişken (regresyon denklemine giriş sırasına göre)	***B***	***Beta***	***R^2 değ.***	***Uyarlanmış R^2***	***Hata varyansı (s.d.)***	***F***
Kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi	2.02	.24	. 08	.08	202,40 (1–286)	26,43
Kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişi için öznel normlar	.03	.17	.03	.10	197,35 (2–285)	17,71

3.3.3. Cinsiyete Göre Regresyon Analizi Bulguları

Cinsiyete göre yapılan çoklu regresyon analizinde kadın grubunda regresyon denklemine sırasıyla "kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi" ve "kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar" değişkenleri girmiştir (Çizelge 19) ve açıkladığı varyans %14'dür (F= 13,00; s.d.= 2-149; p < .05).

Çizelge 19. Çoklu Regresyon Analizi: Kadın Grubunda Öznel Normlar ve İlişki Bağlanımı

Değişken (regresyon denklemine giriş sırasına göre)	***B***	***Beta***	***R^2 değ.***	***Uyarlanmış R^2***	***Hata varyansı (s.d.)***	***F***
Kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi	4.44	.29	.12	.11	575,11 (1–150)	20,58
Kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişi için öznel normlar	.06	.18	.03	.14	560,61 (2–149)	13.00

Erkek grubunda ise regresyon denklemine sırasıyla "partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi" ve "kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar" değişkenleri girmiştir (Çizelge 20) ve açıkladığı varyans %30'dur (F= 30,03; s.d.= 2-133; p < .05).

Çizelge 20. Çoklu Regresyon Analizi: Erkek Grubunda Öznel Normlar ve İlişki Bağlanımı

Değişken (regresyon denklemine giriş sırasına göre)	***B***	***Beta***	***R^2 değ.***	***Uyarlanmış R^2***	***Hata varyansı (s.d.)***	***F***
Partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi	7.42	.40	.25	.24	905,96 (1–134)	44,80
Kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişi için öznel normlar	.11	.27	.06	.30	839,02 (2–133)	30.03

3.3.4. İlişki Türüne Göre Regresyon Analizi Bulguları

İlişki türüne göre yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, flört grubunda regresyon denklemine sırasıyla "partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi" ve "kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar" değişkenleri girmiştir (Çizelge 21) ve açıkladığı varyans %33'dür ($F= 34,42$; $s.d.= 2–131$; $p < .05$).

Çizelge 21. Çoklu Regresyon Analizi: Flört Grubunda Öznel Normlar Ve İlişki Bağlanımı

Değişken (regresyon denklemine giriş sırasına göre)	***B***	***Beta***	***R^2 değ.***	***Uyarlanmış R^2***	***Hata varyansı (s.d.)***	***F***
Partnerinin ailesinden Kendisinin hoşlanma düzeyi	7.62	.43	.28	.28	752,67 (1–132)	52,00
Kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişi için öznel normlar	.11	.27	.06	.33	692,97 (2–131)	34.42

Evli grupta ise regresyon denklemine sadece “kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi” değişkeni girmiş ve açıkladığı varyans % 12’dir ($F=22,40$; s.d.= 1–152; $p < .05$).

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Daha öncede belirtildiği gibi, bu araştırmada sosyal ağ üyelerinin ilişki bağlanımını nasıl yordadığı hakkında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Hayatımızın merkezinde yer alan ve yaşam boyu davranışlarımızı önemli derecede etkileyen yakın ilişki ağ üyelerinin dağılımının, cinsiyet ve ilişki türüne göre değişim gösterip göstermediği araştırmanın diğer bir amacıdır. Ayrıca yakın ilişki ağ üyeleri arasında normatif inançlar ve uyma güdüsü açısından farklılık gösterip göstermediklerinin incelenmesi de amaçlanmıştır. Bu bölümde araştırmanın amaçları çerçevesinde elde edilen bulguların tartışılması ve öneriler yer almaktadır. Bu doğrultuda aşağıda önce, yakın ilişki ağlarının dağılımına ve normatif inanç ve uyma güdüsü açısından grupların karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar tartışılacaktır. Ardından yakın ilişki ağ üyelerinin ilişki bağlanımını ve ilişki istikrarının alt ölçeklerini yordamasına ilişkin bulguların tartışılmasına yer verilecektir.

4.I. Sosyal Ağların Dağılımına Yönelik Bulguların Tartışılması

Sosyal ağları oluşturan üyelerin kategorilerine genel olarak bakıldığında, en yakın hissedilen sosyal ağ üyesi cinsiyete göre değişmemiş fakat ilişki türüne göre farklılık göstermiştir. Flört grubunda hem erkek hem de kadın katılımcılar kendi ve partnerlerinin sosyal ağından sadece arkadaşlarını listelerken, evli grupta ise hem erkek hem de kadın katılımcılar, kendi sosyal ağlarından en yakın hissedilen kişi olarak anneyi, ikinci olarak kardeşi ve üçüncü olarak da arkadaşı tercih etmişler, partnerlerinin sosyal ağından ise

üç sırada da kardeşi tercih etmişlerdir (bkz. çizelge 4). En yakın hissedilen sosyal ağ üyesi ise flört grubunda kendi ve partnerlerinin sosyal ağından arkadaş, evli grupta ise kendi sosyal ağlarından anne, partnerlerinin sosyal ağından ise kardeş yer almıştır (bkz. Çizelge 5). Bu bulgular, flört grubunun yakın ilişki ağlarında arkadaşlar yer alırken ilişki resmileştiğinde sosyal ağların içeriğinin değişerek önemli diğerlerinin aile üyelerinden yana ağır bastığını göstermektedir. Erikson'a (1968) göre, ergenlik dönemi kimlik gelişimi için araştırma yapılan ve tehlikeli roller ile kimliğin dağılmasından kaçınılan bir dönemdir. Bu gelişim döneminde akran gruplarının önemi artmaya başlar ve ergenler diğerlerinin gözünde nasıl göründüklerinin kaygısını yaşarlar. Flört grubunun ergenlerden oluşması nedeniyle önemli diğerlerinin akran grubundan olması gelişim dönemlerinin bir sonucudur. Ayrıca literatürdeki daha önce yapılmış çalışmalar romantik ilişkiler boyunca sosyal ağların içeriğinin değişime uğradığını ve ilişkisi devam eden bireylerin sosyal ağlarının büyük kısmını aile üyelerinin ve ortak arkadaşların oluşturduğunu (Milardo, Johnson ve Huston, 1983) ve evli çiftlerin evli olmayanlara göre aile üyelerine daha bağlı ve daha ortak bir sosyal ağ tanımladıklarını (Shulman, 1975) göstermektedir. Flört grubunun sosyal ağlarının arkadaşlardan oluşması ve evli grubun sosyal ağlarında daha fazla aile üyesi bildirmesi literatürdeki bu bulgularla tutarlılık göstermektedir. Flört ilişkileri genellikle arkadaş çevresi içinde ve aile üyelerinin haberi olmaksızın yaşanmaktadır. Ancak bir ilişkide evlilik kararı alındığında aile üyeleri ilişkiden haberdar edilmekte ve onayı alınmaktadır. Dolayısıyla ilişki türüne göre

sosyal ağların içeriğindeki değişimin, romantik ilişkilerin işleyiş sürecinin doğal bir sonucu olduğu söylenebilir.

Ayrıca Haigler**,** Day ve Marshall'ın (1995) çocukların annelerine daha güçlü bir bağlanma gösterdikleri bulgusuyla uyumlu olarak katılımcıların çoğu en yakın sosyal ağ üyesi olarak annelerini belirtmiştir. Baba, önemli diğerlerinden oluşan sosyal ağ örneklemi içine yeterli sayıda girmemiş ve analizlere dâhil edilmemiştir. Bunun olası bir nedeninin, Türk kültüründe babanın bir otorite olarak algılanması ve baba ile iletişimin anne aracılığıyla yapılması olduğu düşünülmektedir.

4.2. Normatif İnanç Puanlarına Yönelik Bulguların Tartışılması

Bulgular bölümünde görüldüğü gibi, normatif inanç puanları üzerinde yakınlık derecesi, cinsiyet, ilişki türü temel etkileri anlamlı bulunmuştur.

Yakınlık derecesine göre yapılan analizlerde, bireyin kendi sosyal ağında en yakın hissettiği kişiden algıladığı normatif inanç puanının, ikinci ve üçüncü yakın hissettiği kişiden algıladığı normatif inanç puanları ve partnerinin sosyal ağından yakın hissettiği sosyal ağ üyelerinden algıladığı normatif inanç puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar beklentileri doğrular niteliktedir. Bu bulgular göz önüne alındığında, yakınlık derecesi azaldıkça o üyeden algılanan normatif inançların olumluluk derecesinin de azaldığı anlaşılmaktadır. Giriş bölümünde tanımı yapılan yakın ilişki, mübadele edilen, etkileşim ve global sosyal ağları iç içe geçmiş çemberler olarak düşünülürse, merkezden uzaklaştıkça sosyal ağ üyelerinin yaşamın tüm alanlarındaki etkisinin de azaldığı görülmektedir (Milardo,

1992). Hayatımızı en fazla etkileyen sosyal ağ üyelerinin yakın ilişki ağından olması, hissedilen yakınlık derecesinin azalması ile algılanan normatif inançların olumluluk derecesinin de azalmasını açıklamaktadır. Bir başka deyişle, önemli diğerleri olarak tanımlanan bireylerden daha olumlu normatif inançlar algılanmaktadır.

Çizelge 7'de görüldüğü gibi normatif inanç puanları üzerinde cinsiyet temel etkisi anlamlıdır. Kadınlar erkeklere göre, sosyal ağ üyelerinden flört/evliliklerine ilişkin daha olumlu normatif inançlar algılamaktadırlar. Bu sonucun Sosyal Rol Kuramı temel alınarak açıklanabileceği düşünülmektedir. Sosyal Rol Kuramına göre, aile ve çevrenin çocuk yetiştirme yöntemlerinin doğal bir sonucu olarak erkek ve kızlar farklı sosyalleşme süreçlerinden geçmektedirler. Kadınlar kendine güvensiz, özverili, sevecen ve diğerleri ile ilgilenerek (*communal*) sosyalleşirken erkekler, kendini savunucu, iddialı, kendine güvenli ve üstünlük güdüsü (*agentic*) ile sosyalleşmektedirler. Winquist, Mohr ve Kenny (1998) Sosyal Rol Kuramını temel alarak kadın ve erkeğin insanları nasıl yargıladıklarını incelemişler ve kadınların diğerlerini daha olumlu algılama eğilimi gösterdiklerini bulmuşlardır. Bu bağlamda, kadınların sosyal ağ üyelerinden daha olumlu normatif inanç algılaması toplumsal cinsiyet rollerinin bir sonucu olduğu söylenebilir.

İlişki türüne bakıldığında ise evli çiftler, flört eden çiftlere oranla sosyal ağ üyelerinden daha olumlu normatif inançlar algılamaktadırlar. Flört ilişkilerine oranla evlilik ilişkileri zaten sosyal olarak onaylanmış, daha normatif bir yapıdır. Bu nedenle evli grubun flört grubundan daha olumlu

normatif inançlar algılamasının, ilişki türünün doğasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcıların listeledikleri anne, kardeş ve arkadaş gruplarına ait normatif inanç puanlarını karşılaştırmak için hem kendi hem de partnerlerinin sosyal ağları için ayrı olarak yapılan analizlerde anne, kardeş ve arkadaşlardan flört/evliliklerine ilişkin algıladıkları normatif inanç puanları arasında anlamlı farklar bulunmamıştır. Bu bulgular daha önce de açıklandığı gibi, flört/evliliklere ilişkin algılanan normatif inançların, sosyal ağ üyeleri ile bulunulan ilişki türüyle değil, kişiye hissedilen yakınlık derecesine göre farklılaştığını göstermektedir.

4.3. Uyma Güdüsü Puanlarına Yönelik Bulguların Tartışılması

Hem kadın hem de erkeklerde, sosyal ağ üyesine hissedilen yakınlık derecesi azaldıkça o kişiye uyma güdüsünün de azaldığı görülmektedir. Uyma güdüsü bulguları da daha önce normatif inanç bulgularında açıklandığı gibi merkezden uzaklaştıkça sosyal ağ üyelerine uyma güdüsü de azalmaktadır.

Genel olarak kadınların kendi sosyal ağ üyelerine uyma güdüleri erkeklere oranla daha yüksek iken, hem kadın hem de erkeklerde partnerinin sosyal ağ üyelerine uyma güdüleri arasında anlamlı fark yoktur. Önemli diğerlerinin fikirlerine ve beklentilerine uyma güdüsünde, sosyal onay ihtiyacı ve negatif değerlendirilme korkusu belirleyici bir etkendir. Olumsuz değerlendirilme korkusu yüksek bireyler sosyal onay almak için, olumsuz değerlendirilme kaygısı düşük olan bireylere oranla, önemli diğerlerinin

isteklerine daha fazla ve daha kolay uyum göstermektedirler (Latimer ve Martin Ginis, 2005). Kızlar erkeklere göre, davranışları hakkında diğerlerinin yargılarına daha fazla dikkat etmektedir (La Greca ve Lopez, 1998; Leary, 1983; Watson ve Friend, 1969). Ayrıca kızlar erkeklere oranla problemleri daha fazla içselleştirmektedir ve bu da olumsuz değerlendirilme kaygısının artmasına neden olmaktadır (La Greca ve Lopez, 1998). Literatürdeki bu bulgularla uyumlu olarak, kızların olumsuz değerlendirilme kaygısının, erkeklerden daha yüksek olması, sosyal ağ üyelerine uyma güdüsünün de kızlarda daha fazla olmasına yol açmış olabilir.

Katılımcıların listeledikleri anne, kardeş ve arkadaş gruplarına ait uyma güdüsü puanları hem kendi hem de partnerlerinin sosyal ağları için ayrı olarak analiz edildiğinde, sadece kendi sosyal ağındaki gruplara uyma güdüsü ölçümlerinde anlamlı farklar bulunmuştur. Bu farklar incelendiğinde ise anneye uyma güdüsü, kardeş ve arkadaşa uyma güdüsünden daha yüksek iken kardeşe uyma güdüsü ile arkadaşa uyma güdüsü arasında bir fark bulunamamıştır. Çocukların annelerine daha güçlü bir bağlanma göstermeleri nedeniyle anneye uyma güdüsünün kardeşe ve arkadaşa uyma güdüsünden yüksek olması da anlamlı bir bulgudur. Ayrıca katılımcıların kendi sosyal ağ üyelerine uyma güdülerinin, partnerlerinin sosyal ağ üyelerine uyma güdüsünden daha yüksek olduğu görülmektedir (çizelge 12). Bu bulgular önemli diğerleri olarak tanımlanan ağ üyelerinin kendi ağ üyelerinden oluştuğunu ve bunun bir sonucu olarak da kendi sosyal ağ üyelerine daha fazla uyma güdüsünde oldukları anlamına gelmektedir.

4.4. Öznel Normların Yatırım Modeli Değişkenlerini ve İlişki Bağlanımını Yordamasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bulgular bölümünde belirtildiği gibi, ilişki bağlanımının yordayan değişkenleri saptamak amacıyla, önce tüm katılımcılara daha sonra da kadın ve erkek katılımcılar ile flört ve evli olan gruplara ayrı ayrı aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Aşağıda öncelikle tüm grup için daha sonra ise cinsiyet ve ilişki türü grupları için ayrı ayrı ilişki istikrarı ve ilişki istikrarının alt ölçeklerini yordayan değişkenlerle ilgili bulguların tartışılmasına yer verilecektir.

4.5. İlişki Bağlanımının Yordanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bulgular kısmında çizelge 13'de görüldüğü gibi ilişki bağlanımını, **kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi, en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar** ve **partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi** değişkenleri anlamlı olarak yordamaktadır.

Ayrıca anne, kardeş ve arkadaş öznel normlarının ilişki bağlanımını yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla kendi ve partnerinin sosyal ağındaki tüm gruplar için ayrı ayrı yapılan analizlerde, **kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi, anneden algılanan öznel normlar** ve **partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi** değişkenleri ilişki bağlanımını anlamlı olarak yordamaktadır. Çalışmada kardeş ve arkadaşlardan algılanan öznel normların ilişki bağlanımını artırması beklenirken bu yönde sonuçlar elde edilememiştir.

Partnerinin sosyal ağındaki gruplar için yapılan analizlerde ise **kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi, partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi** ve **kardeşten algılanan öznel normlar** değişkenleri ilişki bağlanımını anlamlı olarak yordamaktadır.

Bu bulgular partnerlerin birbirlerinin aile üyelerinden hoşlanma düzeylerinin, ilişkilerine ilişkin sosyal ağ üyelerinden algıladıkları normatif inançların olumluluk düzeylerinin ve uyma güdülerinin arttıkça ilişki bağlanımının da arttığını göstermektedir. Bu bulgular sosyal ağların romantik ilişkileri üzerindeki etkilerini inceleyen daha önceki araştırmalardaki partnerlerin birbirlerinin sosyal ağlarından hoşlanma düzeyleri, partnerin sosyal ağ üyeleriyle etkileşimde olma ve ayrıca çiftlerin ortak arkadaşlarla birlikte zaman geçirmeleri, ilişkiye bağlanımı, ilişki doyumunu ve ilişki istikrarını artırdığı (Etcheverry ve Agnew, 2004; Felmlee, 2001; Felmlee ve ark, 1990; Julien ve Markman, 1991; Kearns ve Leonard,2004; Lewis, 1973; Milardo, 1986; Parks, Stan ve Eggert, 1983; Sprecher,1988; Sprecher ve Felmlee, 1992, 2000) bulgularıyla tutarlıdır. Ancak literatürdeki çalışmalardan farklı olarak Türk örnekleminde sosyal ağ üyelerinin hepsinin ilişkileri etkilemediği yalnızca önemli diğerlerinden en yakın hissedilen sosyal ağ üyesinin romantik ilişkiler üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir. İlişkileri etkileyen sosyal ağ üyesi ise bireyin kendi sosyal ağından anne, partnerinin sosyal ağından kardeştir. Bu bulgu Beşikçi'nin (2008) çalışmasında anneden alınan ilişki onayının, ilişkiye bağlanımı arttırdığı bulgusuyla tutarlılık göstermektedir. Türk örnekleminde sosyal ağ üyelerinin tümünün değil yalnızca annenin romantik ilişkiler üzerinde etkisinin olması, kültürel

farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir. Bireyin romantik ilişkisi veya evliliğine ilişkin sosyal ağ üyelerinden onay ve olumlu tepkiler alması, partnerlere içsel ödül sağlayarak çiftlerin ortak kimliklerini güçlendirmektedir (Lewis, 1975). Ortak kimlik duygusu ve içsel ödül, davranışı pekiştirici yönde işleyerek, bireylerin romantik ilişki bağlanım düzeylerini arttırdığı söylenebilir.

4.6. Yatırım Modeli Değişkenlerinin Yordanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Çizelge 16'da görüldüğü gibi ilişki doyumunu, **kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi, kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar, partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi, kendisinin partnerinin arkadaşlarından hoşlanma düzeyi ve kendi sosyal ağından ikinci yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar** değişkenleri anlamlı olarak yordamaktadır ve araştırmanın beklentileriyle tutarlıdır. İlişki bağlanımını yordayan değişkenlere bakıldığında sadece en yakın hissedilen sosyal ağ üyesinin ve partnerlerin birbirlerinin ailelerinden hoşlanma değişkenleri yordarken, ilişki doyumunu ise en yakın hissedilen ve ikinci yakın hissedilen sosyal ağ üyesi ile hem birbirlerinin aile üyelerinden hem de arkadaşlarından hoşlanma değişkenleri yordamaktadır. Bu bulgu sosyal ağların ilişki doyumunu daha fazla etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, **Kendisinin partnerinin ailesinden hoşlanma düzeyi ve kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar** değişkenlerinin ilişki yatırımını anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. İlişki bağlanımında olduğu gibi, birey sosyal ağ üyelerinden ilişkisi ya da evliliğine ilişkin olumlu tepkiler aldığında, bu tepkiler ödül işlevi

görerek bireyin ilişkisinden aldığı doyumu ve yapılan yatırımları daha da pekiştirecek ve bu yönde davranmasına yol açacaktır. Ayrıca partnerlerin birbirlerinin arkadaşlarından ve aile üyelerinden hoşlanmaları, onlarla daha sık etkileşimde bulunarak daha fazla paylaşım içinde olmalarıyla sonuçlanacaktır ve bireyin ilişkisinden aldığı doyum düzeyi de artacaktır. Literatürdeki bulgular sosyal ağdan alınan destek ve onayın (Felmlee, 2001; Felmlee ve ark, 1990; Lewis, 1973; Sprecher,1988; Sprecher ve Felmlee, 1992, 2000) partnerin sosyal ağından hoşlanma, partnerin sosyal ağ üyeleriyle etkileşimde olma ve ayrıca çiftlerin ortak arkadaşlarla birlikte zaman geçirmelerinin, ilişki doyumunu artırdığını göstermektedir (Julien ve Markman, 1991; Kearns ve Leonard,2004; Milardo, 1986; Parks, Stan ve Eggert, 1983). Literatürle tutarlı olan bu bulguda da görüldüğü gibi sosyal ağ onayı ilişki doyumunu ve ilişkiye yapılan yatırımları artırmaktadır.

Seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimini **ise kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi, kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar** değişkenleri negatif yönde anlamlı olarak yordamaktadır (çizelge 17). Sosyal ağlar alternatif ilişkilere yönelmeye bir bariyer işlevi görmektedir (Rands,1988). Eğer birey sosyal ağ üyelerinden ilişkisine yönelik olumlu geribildirim alırsa, alternatif ilişkilere yönelmeyecektir. Ancak ilişkiye yönelik olumsuz eleştiri aldığında ve ilişkisi onaylanmadığında ise seçenekleri daha fazla değerlendirme eğiliminde olacaktır. Sonuç olarak sosyal ağ onayı ile seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimi arasında zıt yönde bir ilişki olduğu söylenebilir.

4.7. İlişki Bağlanımının Yordanmasında Cinsiyet Farkına İlişkin Bulguların Tartışılması

Yukarıda bahsedilen benzer işlemler kadınlar ve erkeklerde ilişki bağlanımını yordayan değişkenlerin farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla her iki grup için yapılmıştır. Çizelge 19'da görüldüğü gibi kadınlarda ilişki bağlanımını, **kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi ve kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar** değişkenleri anlamlı olarak yordamaktadır. Erkek grubunda ise **partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi** ve **kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar** değişkenleri ilişki bağlanımını anlamlı olarak yordamaktadır (çizelge 20). Bulgular kadınların kendi ailesinden partnerlerinin hoşlanmalarına önem verirken erkeklerin partnerinin ailesinden kendilerinin hoşlanmalarına önem verdiklerini göstermektedir. Kadınlar sosyal ağlarını genellikle akrabalık bağlarıyla tanımlamakta ve ağ üyelerine daha fazla bağlılık göstermektedirler (Antonucci ve Akiyama, 1987). Ayrıca kadınlar daha dışa dönük olarak ve diğerlerinin memnuniyetine daha fazla önem vererek sosyalleşirken erkekler daha kendilerine dönük olarak sosyalleşmektedirler (Eagly, Wood and Diekman, 2000). Kadın ve erkeğin sosyal ağlarına bağlılıklarındaki ve sosyalleşmelerindeki bu farklılık, kadınların kendi ailelerinin beğenilmesine, erkeklerinse kendilerinin partnerlerinin ailelerini beğenmelerine önem vermelerine yol açmış olabilir.

4.8. İlişki Bağlanımının Yordanmasında İlişki Türü Farkına İlişkin Bulguların Tartışılması

İlişki türüne göre yapılan çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, flört grubunda **partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi** ve **kendi sosyal ağından en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar** değişkenleri ilişki bağlanımını anlamlı olarak yordamaktadır. Evli grupta ise ilişki bağlanımını sadece **kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi** değişkeni anlamlı olarak yordamaktadır. Bu bulgulara göre, flört grubunun sosyal ağ üyelerinden romantik ilişkisi için onay ihtiyacında olduğunu, evli grupta ise zaten onaylanmış bir ilişki olması nedeniyle sosyal onay ihtiyacının öneminin kalmadığı söylenebilir.

Genel olarak bulgular incelendiğinde, çalışmadan elde edilen sonuçların, beklentilerin büyük bir bölümünü doğruladığı söylenebilir. İlişki bağlanımını, bireyin en yakın hissettiği önemli diğer kişiden algıladığı öznel normların anlamlı olarak yordadığı gözlenmiştir. Bu bulgu, bireyin en önemli kişi olarak algıladığı kişinin, ilişkisini onaylaması ve desteklemesi durumunda ilişki bağlanımının arttığını göstermektedir. Diğer önemli bir sonuçta, partnerlerin birbirlerinin sosyal ağ üyelerinden hoşlanma düzeylerinin, ilişki bağlanımını anlamlı olarak yordamasıdır. Bu bulgular ışığında, bizim kültürümüzde sosyal ağların, romantik ilişkiler üzerinde önemli bir rolü olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Romantik ilişkiler aile ve akran grup üyeleriyle eşzamanlı olarak, sosyal bir bağlam içinde meydana gelir. Bireyin sosyal ağındaki önemli diğerleri, bireyin romantik ilişkisini pek çok yolla etkileyebilir. Örneğin; arkadaşlar ve ebeveynler gibi bireyler, yakın oldukları kişilerin romantik ilişkileri hakkında bir fikre sahiptirler (kız kardeşimin bu çocukta ne bulduğunu anlamıyorum gibi) ve partnere yakınlaşmaya yardım ederler, çiftlere bilgi kaynağı olarak hizmet ederler (geçen hafta kız arkadaşını başka bir erkekle gördüm gibi) ve ilişkinin sonuçlarını etkilerler (ondan ayrılmalısın gibi). Pek çok araştırmacı sosyal ağın romantik ilişki dinamiklerinde kritik bir rolü olduğuna inansa bile, çoğunlukla çalışmalarında sosyal ağın öneminden bahsetmemektedirler. Ülkemizde sosyal ağların romantik ilişki süreçlerindeki etkileri üzerine bir çalışma mevcut değildir. Bu bağlamda bu çalışmanın varolan eksikliği tamamlayabileceği ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada evli ve flört gruplarında, sosyal ağ üyelerinden algılanan öznel normlar, sosyal ağ örtüşme düzeyi ve partnerlerin birbirlerinin arkadaşlarından ve aile üyelerinden hoşlanma düzeyleri ile ilişki bağlanımı, ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimi ve ilişki yatırımı arasındaki bağlantılar kapsamlı olarak ele alınmıştır. Ayrıca, ilişkilerde hangi sosyal ağ üyelerinin daha etkili olduğunu belirlemek amacıyla flört eden ve evli gruplarda sosyal ağ üyelerinin dağılımı incelenmiştir. Alınan sonuçlar, sosyal ağ yaklaşımını destekler niteliktedir. Bu bulgular, bireylerin ilişkileri için sosyal ağ üyelerinden aldıkları sosyal onay azaldıkça, çiftler arasında

yaşanan problemlerin arttığını, flört ilişkilerinin ve evliliklerin sonlanmasına neden olabileceğini işaret etmektedir. Dolayısıyla, sosyal ağların etkilerinin de dikkate alınması, çiftlerin ilişki kalitelerinin artırılmasına yönelik geliştirilebilecek programlara destek olabilir.

Bu çalışmanın sınırlılıklarından biri, kesitsel olarak yapılmış bir çalışma olmasıdır. İlişki bağlanımı ve sürekliliğini daha iyi anlayabilmek için boylamsal çalışmalara ihtiyaç vardır. Bir başka sınırlılık, sosyal ağ olarak bu çalışmada sadece önemli diğerlerinden oluşan ağlar incelenmiştir. Sosyal ağların daha geniş olarak incelenmesi, farklı sosyal ağ üyelerinin ilişkiler üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılması açısından önemli olabilir. Ayrıca sosyal ağ örtüşmesi bir soruyla belirlenmiştir ve ilişki bağlanımını yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle, farklı yöntemlerle yapılacak ölçümlerin, bu konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

ÖZET

Bugüne kadar romantik ilişkiler konusunda yapılmış olan araştırmalar, ilişkilerin nasıl başladığı, geliştiği ve sonlandığı hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır. Bununla birlikte, sosyal bağlamın etkisini dikkate alan çalışmaların sınırlı olduğu ve Türkiye'de de bu yönde bir çalışmaların bulunmadığı dikkat çekmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada, sosyal ağların romantik ilişkiler üzerinde etkisinin olup olmadığını anlamak amaçlanmıştır. Bu amaçla, flört eden ve evli gruplarda, öznel normların (davranışı gerçekleştirmek için kişinin önemli diğerlerinden algıladığı soysal baskı ve bu beklentilere uyma güdüsünün ortak bir işlevi) çiftlerin sahip oldukları sosyal ağların ortak olma derecesinin ve çiftlerin birbirlerinin arkadaşlarından ve aile üyelerinden hoşlanma düzeylerinin ilişki bağlanımını yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Ayrıca bu çalışmada, romantik ilişkilerde önemli diğerlerinden oluşan sosyal ağ üyelerinin dağılımının, ilişki türü ve cinsiyete göre değişim gösterip göstermediğine bakılmıştır.

Sonuçlar, ilişki bağlanımını en iyi yordayan değişkenlerin, **kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi, en yakın hissedilen kişiden algılanan öznel normlar** ve **partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi** olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca sosyal ağ üyeleri gruplara ayrılarak incelendiğinde, kendi sosyal ağındaki gruplar için yapılan analizlerde, **kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi, anneden algılanan öznel normlar** ve **partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi** değişkenlerinin, ilişki bağlanımını anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Partnerinin sosyal ağındaki gruplar için yapılan analizlerde ise

kendi ailesinden partnerinin hoşlanma düzeyi, kardeşten algılanan öznel normlar ve partnerinin ailesinden kendisinin hoşlanma düzeyi değişkenlerinin, ilişkiye bağlanımı anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Romantik ilişkiye bağlanımı yordayan değişkenlere genel olarak bakıldığında, Türk kültüründe halen sosyal bağlamdan koparılamayan ilişkili benlik yapısının hâkim olduğu ve toplulukçu kültür özellikleri taşıdığı söylenebilir (bkz., Kağıtçıbaşı, 2004).

Soysal ağları oluşturan üyelerin kategorilerine genel olarak bakıldığında, en yakın hissedilen sosyal ağ üyesi cinsiyete göre değişmemiş fakat ilişki türüne göre farklılık göstermiştir. En yakın hissedilen sosyal ağ üyesi ise flört grubunda kendi ve partnerlerinin sosyal ağından arkadaş, evli grupta ise kendi sosyal ağından anne, partnerinin sosyal ağından kardeş olmuştur.

İlişki türü, cinsiyet ve sosyal ağ üyesine hissedilen yakınlık derecesi temel alınarak yapılan gruplar arası karşılaştırmalar sonucunda, normatif inanç puanları üzerinde yakınlık derecesi, cinsiyet, ilişki türü temel etkileri anlamlı bulunmuştur. Uyma güdüsünde ise sosyal ağ üyesine hissedilen yakınlık derecesi ile cinsiyet ve yakınlık derecesi ortak etki temelli anlamlı farklar bulunmuştur.

ABSTRACT

Researchs that had been carried out, regarding romantic relationships, give important clues about how the relationships begin, improved and conclude. Romantic relationship reseach has not been considered, social context impact. In this recent study, we examined whether social networks does effect the relationship commitment or not. For that reason, in flirting and married groups, we tried to evaluate whether subjective norms (perceived normative beliefs of a social network member regarding a given relationship weighted by the motivation to comply with that network member) social network overlap, liking for friends and family members of each others predict relationship commitment.

The results of this study have demonstrated that the level of liking of own family members, percieved subjective norms from the closest social network members and the level of liking of partner's family members are the variables which have the best predictive value for relationship commitment.

Also, when social network members having examined as separated into groups, for own social network groups, the level of liking of own family members, percieved subjective norms from the mother and the level of liking of partner's family members were the most significant variables for commitment. For partner's social network, "the level of liking of own family members", "percieved subjective norms from the sibling" and "the level of liking of partner's family members" variables were the significant variables that effect commitment.

When social networks members categorised and examined, the closest social network members had no differance according to sex, but have differentiated in terms of relationship types. İn flirt groups, that closest felt social network member from his/her and partner's social network is friend, in married groups from his/her social netwok is mother while from partner's social network is sibling.

Between group comparisons based on relationship type, gender and the level of close feeling, have found a significant main effect of the level of close feeling, gender and relationship type on normative belief scores. İn terms of motivation of comply with, have found a significant main effect of the level of closing and interaction effect of gender X the level of close feeling.

KAYNAKLAR

Ackerman, C. (1963). Affiliations: Structural Determinants of Differential Divorce Rates. *The American Journal of Sociology, 69,* 13–20

Agnew, C. R., Van Lange, P. A. M., Rusbult, C. E., &Langston, C. A. (1998). Cognitive interdependence: Commitment and the mental representation of close relationships. *Journal of Personality and Social Pyschology, 74 (4).* 939 – 954.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *50*, 179–211.

Ajzen, I. (1988), *Attitudes, personlity, and Behaviar.* Chicago: Dorsey.

Ajzen, I. (2005). *Attitudes, personality, and behavior* (2nd. Edition). Milton-Keynes, England: Open University Press / McGraw-Hill.

Ajzen, I. And Madden, T. (1986). Prediction of Goal-directed Behaviour: Attitudes, İntentions and Perceived Behavioral Control. *Journal of Experimental Social Psychology, 22,* 453–474.

Antonucci, T. C., and Akiyama, H. (1987). An Examination of Sex Differences in Social Support Among Older Men and Women." *Sex Roles 17,*737–749.

Agnew, C. R., Loving, T. J., & Drigotas, S. M. (2001). Substituting the forest for the trees: Social Networks and the prediction of romantic relationship state and fate. *Journal of Personality and Social Psychology, 81,* 1042–1057.

Arriaga, X. B., & Agnew, C. R. (2001). Being committed: Affective, cognitive, and conative components of relationship commitment. *Personality and Social Psychology Bulletin,* 27, 1190–1203.

Aron, E. N., & Aron, A. (1997). Sensory-processing sensitivity and its relation to introversion and emotionality. *Journal of Personality and Social Psychology, 73,* 345–368.

Beşikçi, E., ve Sakallı-Uğurlu, N. (2008). *The predictors of relationship commitment: perceived parenting style, parental approval, and psychological reactance.* Unpublished master thesis, Middle East Technical Universty, Ankara.

Blanton, H. (2001). Evaluating the self in the context of another: The threeselves model of social comparison assimilation and contrast. G. B. Moskowitz (Ed.) *Cognitive social psychology: The Princeton symposium on the legacy and future of social cognition* (s. 75–87). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Bott, E. (1971). *Family and social network: Roles, norms, and external relationships in ordinary urban families* (2nd ed.). New York: The Free Press.

Bryant, C. M., & Conger, R. D. (1999). Marital success and domains of social support in long-term relationships: Does the influence of network members ever end? *Journal of Marriage and the Family, 61,* 437–450.

Burger, E., & Milardo, R. M. (1995). Marital interdependence and social networks. *Journal of Social and Personal Relationships, 12,* 403–415.

Buunk, B.P., Kluwer, E.S., Schuurman, M.K., & Siero, F.W. (2000). The division of labor among egalitarian and traditional women: differences

in discontent, social comparison, and false Consensus. *Journal of Applied Social Psychology, 30,* 758- 778.

Büyükşahin, A. (2006). Yakın ilişkilerde bağlanım: Yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. *Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Büyükşahin, A., Hasta, D., &Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki İstikrarı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Türk Psikoloji Yazıları,8(16),* 25- 37.

Cotton, S., Cunningham, J.D. and Antil, J.K. (1993). Network Structure, Network Support and Marital Satisfaction of Husbands and Wives. *Australian Journal of Psychology,45,*176–181.

Cox, C. L., Wexler, M.O.,Rusbult, C.R. & Gaines, S.O.Jr. (1997). Prescriptive support and commitment processes in close relationship. *Social Psychology Quarterly, 60,*79-90.

Driscoll, R, Davis, K.E., and Lipetz, M.E. (1972). Parental interference and romantic love: the Romeo and Juliet effect. *Journal of personality and social psychology, 24,* 1–10.

Eagly, A.H., Wood, W., & Diekman, A.B. (2000). The developmental social psychology of gender. Eckes, T. and Trautner H.M. (Eds.) S*ocial role theory of sex differences and similarities: A current Appraisal,* (s.123–174) New York: Paperback

Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and Crisis.* New York: W.W. Norton&Company, Inc.

Etcheverry, P.E., Agnew, C.R.(2004). Subjective norms and the prediction of romantic relationship state and fate. *Personal Relationship, 11,* 409–428.

Felmlee, D., Sprecher, S. and Bassin,E. (1990). The dissolution of intimate relationship: A hazard model. *Social Psychology Quarterly, 53,* 13-30.

Felmlee, D.H.(2001). No couple ıs an Island: A social network perspective on dyadic stability. *Social forces, 79,* 1259–1287.

Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations, 7,* 117–140.

Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975*). Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research,* MA: Addison-Wesley.

Fitzpatrick,J., & Sollie,D. L. (1999). Unrealistic gendered and relationship spesific beliefs: Contributions to investments and commitment in dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships, 16,* 852 -868.

Gibbons, F., Benbow, C. P., & Gerrard, M. (1994). From top dog to bottom half: Social comparison strategies in response to poor performance. *Journal of Personality and Social Psychology, 67,* 638-652.

Gruder, C. L. (1977). Choice of comparison persons in evaluating oneself. J.Suls & R. M. Miller (Eds.), *Social comparison processes: Theoretical and empirical perspectives* (s. 21–41). Washington, D.C.: Hemisphere.

Haigler,V. J.,Day,H.D.,Marshall,D.D. (1995). Parental attachment and gender-role identity. *Sex Roles, 33(3/4),* 203–220.

Hasta, D. (2002). Romantik İlişkiler ve Yatırım Modeli, *Türk Psikoloji Bülteni, 8(24–25),*114–119.

Hasta, D. & Büyükşahin, A. (2006). A Comparison of university students with romantic Relationships and married couples for the love styles and the

reasons for maintaining the relationship. *International Association for Relationship Research Conference, Crete, Greece.*

Hortaçsu, N. (1999). The First Year of Family- and Couple-İnitiated Marriages of a Turkish Sample: A Longitudinal İnvestigation. *İnternatıonal journal of psycholog y, 1999, 34 (1),* 29-41.

Hovardaoğlu, S. (1996). Sosyal mübadele: Evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi, 11 (36),* 12–24.

Johnson, M.P. and Milardo, R.M. (1984). Network Interference in Pair Relationships: A Social Psychological Recasting of Slater's Theory of Social Regression. *Journal of Marriage and the Family*,*46,* 893–899.

Johnson, D. J., & Rusbult, C. E. (1989). Resisting temptation: Devaluation of alternative partners as a means of maintaining commitment in close relationships*. Journal of Personality and Social Psychology*, *57,* 967–980.

Julien, D., and Markman, H. J. (1991). "Social Support and Social Networks as Determinants of Individual and Marital Outcomes." *Journal of Social and Personal Relationships 8,* 549–568.

Kağıtçıbaşı, K. (2004). *Yeni İnsan ve İnsanlar.* İstanbul: Evrim Yayınevi

Klein, R.C.A. and Milardo, R.M. (2000). The social context of couple conflict: support and criticism from informal third parties. *Journal of social and personal relationship,17(4–5),* 618–637.

La Greca, A. M., & Lopez, N. (1998). Social anxiety among adolescents: Linkages with peer relations and friendships. *Journal of Abnormal Child Psychology, 26,* 83–94.

Lang, F.R. (2000). Endings and continuity of social relationship: maximazing intrinsic benefits within personal Networks when feeling near to death. *Journal of social and personal relationship, 17(2),* 155–182.

Laireiter, A., and Baumann, U. (1992). "Network Structures and Support Functions: Theoretical and Empirical Analyses." H. Veiel and U. Baumann (Eds.).*The Meaning and Measurement of Social Support*,(s. 107-126) New York: Hemisphere.

Larson, R.W. and Bradney, N. (1988). Precious Moments With Familt Members and Friends, In R. M. Milardo (Ed.) *Families and social Networks* (s. 107–126). Newbury Park, CA: Sage.

Latimer, A. E., & Martin Ginis, K. A. (2005). The importance of subjective norms for people whocare what others think of them. *Psychology and Health, 20,* 53–62.

Leary, M. R. (1983). A brief version of the fear of negative evaluation scale. *Personality and Social Psychology Bulletin, 9,* 371–375.

Le, B. & Agnew, C. R. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta- analysis of the investment model. *Personal Relationships, 10,* 37–57.

Leslie, L.A., Huston, T.L., & Johnson, M.P. (1986). Parental Reactions to Dating Relationship: Do They Make a Difference? *Journal of Marriage and Family, 48,* 57–66

Levinger, G. (1980). Toward the analysis of close relationships. *Journal of experimental social psychology, 16,* 510–544.

Lewis, R. A. (1973). Social reaction and the formation of dyads. An interactionist approach to mate selection. *Sociometry, 36,* 409–418.

Lewis, R. A. (1975). Social influences on marital choice. S. E. Dragastin & G. H. Edler, Jr. (Eds.*), the life cycle: Psychological change and social context* (s.211–225). New York: Wiley.

Loving, T. J., & Agnew, C. R. (2001). Socially desirable responding in close relationships: A dual-component approach and measure. *Journal of Social and Personal Relationships*, *18,* 551–574.

Mardsen, P. V. (1987). "Core Discussion Networks of Americans." *American Sociological Review, 52,*122–131.

Marsiglio, W and Scanzoni, J. (1995). *Families and Friendships: Applying the Sociological Imagination* . NewYork: HarperCollins.

Martz, J.M., Verette, J., Arriaga, X. B., Slovik, L.F., Cox, C.L., & Rusbult, C.E. (1998). Positive illusions in close relationship. *Personal Relationships*, *5,* 159–181.

Milardo, R.M. (1982). Friendship Networks in Developing Relationship: Converging and Diverging Social Environments. *Social Psychology Quarterly, 45,* 162–172.

Milardo, R. M. (1992). Comparative methods for delineating social networks. *Journal of Social and Personal Relationships, 9,* 447–461.

Milardo, R. M., Johnson, M. P.& Huston, T. L. (1983). Developing close Relationship: Changing Patterns of İnteraction Between Pair Members and Social Networks. *Journal of Personality and Social Psychology, 44(5),*964–976.

Milardo, R. M., & Lewis, R. A. (1985). Social networks, families, and mate selection: A transactional analysis. IL. L'Abate (Ed.), *The handbook of*

family psychology and therapy (s. 258–283). Homewood, IL: The Dorsey Press.

Moore, G. (1990). Structural determinants of men's and women's personal networks. *American Sociological Review, 55,* 726–35.

Mungan, M. (1995). *Mahmut ile Yezida.* İstanbul: Metis Yayınları.

Murray, S.L., & Holmes, J.G. (1997). A leap of faith? Positive illusions in romantic relationship. *Personality and Social Psychology bulletin, 23,* 586–604.

Parks, M. R., & Adelman, M. B. (1983). Communication networks and the development of romantic relationships: An expansion of uncertainty reduction theory. *Human Communication Research, 10,* 55–79.

Parks, M. R., & Eggert, L. L. (1991). The role of social context in the Dynamics of personal relationships. W. H. Jones & D. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships* (Vol. 2, s. 1–34). London: Jessica Kingsley.

Parks, M. R., Stan, C. M., & Eggert, L. L. (1983). Romantic involvement and social network involvement. *Social Psychology Quarterly, 46,* 116–131.

Pugliesi, K., and Shook, S. L. (1998). "Gender, Ethnicity, and Network Characteristics: Variation in Social Support Resources." *Sex Roles* 38, 215–238.

Rands, M. (1988). Changes in social networks following marital separation and divorce. R. M. Milardo (Ed.), *Families and social networks* (s. 127–146). Newbury Park, CA: Sage.

Ridley, C. A., & Avery, A.W. (1979). Social network influence in the dyadic relationship. R.L. Burgess and T. L. Huston (Eds.), *Social Exchange in developing relationship* (s. 223–246). New York: Academic Press.

Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: a test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology, 16,* 172 – 186.

Rusbult, C. E. (1983). A Longitudinal test of the investment model. The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology, 45,* 101 – 117.

Rusbult, C. E., & Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, *10,* 175–204.

Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, *5,* 357–391.

Rusbult, C. E., Verette, J., Whitney, G. A., Slovik, L. F., & Lipkus, I. (1991). Accommodation processes in close relationships: Theory and preliminary empirical evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, *60,* 53–78.

Rusbult, C. E., Zembrodt, I. M., &Gunn, L. K. (1982). Exit, voice, loyalty, and neglect: Responses to dissatisfaction in romantic involvements. *Journal of Personality and Social Psychology, 43,* 1230 – 1242.

Shulman, N. (1975). Life-cycle variations in patterns of close relationships. *Journal of Marriage and the Family, 37,* 813–820.

Sprecher, S. (1988). Investment Model, Equity, and Social Support Determinants of Relationship Commitment. *Social Psychology Quarterly,51,* 318–328**.**

Sprecher, S., & Felmlee, D. (1992). The influence of parents and friends on the quality and stability of romantic relationships: A three-wave longitudinal investigation. *Journal of Marriage and the Family, 54,* 888–900.

Sprecher, S. and Felmlee, D. (2000). Romantic partners' perceptions of social network attributes with the passage of time and relationship transitions. *Personal Relationships*, *4,* 325–340.

Stein, C. H.; Bush, E. G.; Ross, R. R.; and Ward, M. (1992). "Mine, Yours, and Ours: A Configural Analysis of the Networks of Married Couples in Relation to Marital Satisfaction and Individual Well-Being." *Journal of Social and Personal Relationships 9,* 365–383.

Stroebe, W., & Stroebe, M. (1996). The social psychology of social support. E. T. Higgens & A. Kruglanski (Eds.), *Social psychology: Handbook of basic principles* (s. 597–621). New York: Guilford.

Surra, C. A. (1988). The influence of the interactive network on developing relationships. In R. M. Milardo (Ed.), *Families and social networks* (s. 48–82). Newbury Park, CA: Sage.

Thibaut, J. W., & Kelley, H. H. (1959). *The Social Psychology of Groups*, New York: Wiley.

Titus, S. L. (1980). A function of friendship: Social comparisons as a frame of reference for marriage. *Human Relations, 33,* 409–431.

Van Lange, P. A. M., Rusbult, C. E., Drigotas, S. M., Arriaga, X. B., Witcher, B. S., & Cox, C. L. (1997). Willingness to sacrifice in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, *72,* 1373–1395.

Veroff, J., Young, A. M., & Coon, H. M. (1997). The early years of marriage. S. Duck (Ed.), *Handbook of Personal Relationships (*2nd ed., s. 431-450). New York: Wiley.

Watson, D., & Friend, R. (1969). Measurement of social-evaluative. *Consulting and Clinical Psychology, 33,* 448–457.

Wheeler, L., Koestner, R., Driver, R. E. (1982). Related attributes in the choice of comparison others: It's there, but it isn't all there is. *Journal of Experimental Social Psychology, 18,* 489–500.

Wilkinson, D. (1993). "Family Ethnicity in America". H. P. McAdoo (Eds.) *Family Ethnicity: Strength in Diversity,* Newbury Park, CA: Sage.

Winquist, L.A., Mohr, C. D., Kenny, D.A. (1998). The female positivity effect in the perception of others. *Journal of research in personality. 32,* 370–388.

Wieselquist, J., Rusbult, C. E., Foster, C. A., & Agnew, C. R. (1999). Commitment, pro-relationship behavior, and trust in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, *77,* 942–966.

EKLER

EK 1. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Bu araştırma duygusal ilişkinize / evliliğinize ilişkin duygu ve düşüncelerinizi belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Görüşleriniz bu araştırma için çok değerlidir. Bu nedenle, değerlendirmelerinizin gerçek duygu ve düşüncelerinizi yansıtması ve **hiçbir maddeyi boş bırakmamanız** oldukça önemlidir. Kimlik belirtecek bilgiler istenmemektedir ve kişisel değerlendirme yapılmayacaktır. Bu araştırmadan elde edilen bilgiler sadece araştırma amacına yönelik olarak kullanılacaktır.

1) Yaş (……)
2) Cinsiyet: ( ) Kadın ( ) Erkek

3) Sizin için uygun olanı işaretleyip, duygusal beraberliğiniz var ise ya da evli iseniz süresini belirtiniz.

Flört / sevgili ( ) süre…….yıl……..ay

Evli ( ) süre…….yıl……..ay

Duygusal birlikteliğim yok ( )

(Bir ilişkiniz yoksa lütfen soruları son yaşadığınız ilişkinize göre cevaplayınız ve yandaki boşluğa

son ilişkinizin süresini belirtiniz. Süre…….yıl……ay)

4) Eğitim durumunuz nedir?
İlkokul ( ) ortaokul ( ) lise ( ) üniversite ( ) lisansüstü ( )
5) Kendinizi hangi sosyoekonomik düzeyde olarak değerlendiriyorsunuz?

Çok düşük ( ) düşük ( ) orta( ) yüksek( ) çok yüksek( )
6) Şu anda yaşadığınız ilişkinizin / evliliğinizin sizin için ne kadar mutluluk verici olduğunu düşünüyorsunuz?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç Çok

7) Şu anda yaşadığınız ilişkinizin / evliliğinizin sizin için ne kadar doyum verici olduğunu düşünüyorsunuz?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç Çok

8) Şu anda yaşadığınız ilişkinizin / evliliğinizin sizin için ne kadar heyecan verici olduğunu düşünüyorsunuz?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç Çok

9) Eşinizle / partnerinizle ne sıklıkta çatışma yaşarsınız?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç sürekli

10) Eşinizle /partnerinizle çatışma yaşadığınızda genel olarak bunu nasıl çözersiniz?

1 2 3 4 5 6 7
En çok özveriyi eşim/partnerim yapar — En çok özveriyi ben yaparım.

11) Şu anda yaşadığınız ilişkinin ne kadar sürmesini bekliyorsunuz?

1 2 3 4 5 6 7
Çok kısa Sonsuza dek

EK 2. SOSYAL AĞ ANALİZİ

1) Eşiniz veya partneriniz dışında kendinizi yakın hissettiğiniz ve duygusal birlikteliğinizi bilen üç kişiyi ilişki türünü (anne, baba,kardeş, arkadaş,anneanne, babaanne, dede ve diğer) belirterek sıralayınız.

İlişki türü

En fazla yakın hissettiğiniz kişi: …….

2. yakın hissettiğiniz kişi : …….

3. yakın hissettiğiniz kişi : …….

2) Partnerinizin/eşinizin ailesinden/akrabalarından/arkadaşlarından kendinizi yakın hissettiğiniz ve duygusal birlikteliğinizi bilen 3 kişiyi ilişki türünü (anne, baba, kardeş, arkadaş, anneanne, babaanne, dede ve diğer) belirterek sıralayınız.

İlişki türü

En fazla yakın hissettiğiniz kişi: …….

2. yakın hissettiğiniz kişi : …….

3. yakın hissettiğiniz kişi : …….

3) Partneriniz/eşiniz ile ne kadar ortak arkadaşa sahipsiniz?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç ortak arkadaşımız yok — tüm arkadaşlarımız ortak

4) Partneriniz/eşiniz sizin yakın arkadaşlarınızdan ne kadar hoşlanıyor?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç — Çok

5) Partnerinizin/eşinizin yakın arkadaşlarından siz ne kadar hoşlanıyorsunuz?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç — Çok

6) Partneriniz/eşiniz sizin ailenizden ne kadar hoşlanıyor?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç — Çok

7) Partnerinizin/eşinizin ailesinden siz ne kadar hoşlanıyorsunuz?

1 2 3 4 5 6 7

Hiç — Çok

EK 3. ÖZNEL NORMLAR SORU FORMU

Kendinizi EN YAKIN HİSSETTİĞNİZ kişi için aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin devam ettirmeye değer olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

2. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin benim için iyi olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

3. Bu kişi şu anki ilişkimi /evliliği destekliyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

4. İlişkilerim açısından bu kişinin önerileri benim için öncelik taşır.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

5. Partnerimin/eşimin kim olacağı konusunda karar verirken bu kişinin fikirleri tercihimi etkiledi.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

Kendinizi 2. YAKIN HİSSETTİĞNİZ kişi için aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin devam ettirmeye değer olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

2. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin benim için iyi olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

3. Bu kişi şu anki ilişkimi /evliliği destekliyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

4. Duygusal ilişkilerim açısından bu kişinin önerileri benim için öncelik taşır.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

5. Partnerimin/eşimin kim olacağı konusunda karar verirken bu kişinin fikirleri tercihimi etkiledi.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

Kendinizi 3. YAKIN HİSSETTİĞİNİZ kişi için aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin devam ettirmeye değer olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

2. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin benim için iyi olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

3. Bu kişi şu anki ilişkimi /evliliğimi destekliyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

4. Duygusal ilişkilerim açısından bu kişinin önerileri benim için öncelik taşır.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

5. Partnerimin/eşimin kim olacağı konusunda karar verirken bu kişinin fikirleri tercihimi etkiledi.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

PARTNERİNİZİN/EŞİNİZİN ailesinden/akrabalarından/arkadaşlarından kendinizi EN YAKIN HİSSETTİĞİNİZ kişi için aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin devam ettirmeye değer olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

2. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin benim için iyi olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

3. Bu kişi şu anki ilişkimi /evliliğimi destekliyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

4. Duygusal ilişkilerim açısından bu kişinin önerileri benim için öncelik taşır.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

5. Partnerimin/eşimin kim olacağı konusunda karar verirken bu kişinin fikirleri tercihimi etkiledi.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

PARTNERİNİZİN/EŞİNİZİN ailesinden/akrabalarından/arkadaşlarından kendinizi 2. YAKIN HİSSETTİĞİNİZ kişi için aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin devam ettirmeye değer olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

2. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin benim için iyi olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

3. Bu kişi şu anki ilişkimi /evliliğimi destekliyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

4. Duygusal ilişkilerim açısından bu kişinin önerileri benim için öncelik taşır.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

5. Partnerimin/eşimin kim olacağı konusunda karar verirken bu kişinin fikirleri tercihimi etkiledi.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

PARTNERİNİZİN/EŞİNİZİN ailesinden/akrabalarından/arkadaşlarından kendinizi 3. YAKIN HİSSETTİĞİNİZ kişi için aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin devam ettirmeye değer olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

2. Bu kişi şu anki ilişkimin /evliliğimin benim için iyi olduğunu düşünüyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

3. Bu kişi şu anki ilişkimi /evliliğimi destekliyor.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

4. Duygusal ilişkilerim açısından bu kişinin önerileri benim için öncelik taşır.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

5. Partnerimin/eşimin kim olacağı konusunda karar verirken bu kişinin fikirleri tercihimi etkiledi.

   1 2 3 4 5 6 7

   Tamamıyla yanlış Tamamıyla doğru

Ek 4. İLİŞKİ İSTİKRARI ÖLÇEĞİ

Şu anki yakın ilişkinizi/evliliğinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla doğru
a) Birlikte olduğum kişi, kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
b) Birlikte olduğum kişi beraberce bir şeyler yapma, beraber olmaktan keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
c) Birlikte olduğum kişi el ele tutuşma, öpüşme gibi cinsel gereksinimlerimi karşılıyor.				
d) Birlikte olduğum kişi istikrarlı bir ilişki içinde güvende ve rahat hissetme gereksinimlerimi karşılıyor.				
e) Birlikte olduğum kişi duygusal olarak bağlı hissetme, o iyi hissettiğinde kendimi iyi hissetmem gibi gereksinimlerimi karşılıyor.				

2) İlişkimiz benim için doyum verici.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

3) İlişkim başkalarının ilişkilerinden çok daha iyi.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

4) İlişkim ideal bir ilişkiye yakındır.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

5) İlişkimiz beni çok mutlu ediyor.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6) İlişkimiz yakınlık, arkadaşlık vb. gereksinimlerimi karşılama açısından oldukça başarılı.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

Lütfen **bir başkasıyla beraber olduğunuzu varsayın** ve sizce bu kişi gereksinimleriniz ne oranda karşılardı, tahminlerinizi göz önüne alarak aşağıdaki ifadelerin her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla doğru
a) Kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
b) Birlikte bir şeyler yapma, birbirinin varlığından keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
c) El ele tutuşma, öpüşme gibi cinsel gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
d) İstikrarlı bir ilişkide güvende ve rahat hissetme gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
e) Duygusal olarak bağlanmış hissetme, bir başkası iyi hissettiğinde iyi hissetme gibi duygusal bağlılık gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				

2) Birlikte olduğum kişi dışında bana çok çekici gelen insanlar var.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

3) Bir başkasıyla flört etme, kendi kendime ya da arkadaşlarımla zaman geçirmek gibi seçeneklerim de var.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

4) Birlikte olduğum kişiyle çıkmıyor olsaydım, bir şey değişmezdi- çekici bir başka kişi bulabilirdim.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

5) Bir başkasıyla flört etme, kendi kendime ya da arkadaşlarımla zaman geçirmek bana oldukça çekici geliyor.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6) Yakınlık, arkadaşlık gibi gereksinimlerim bir başka ilişkide de kolaylıkla karşılanabilir.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

Şu andaki ilişkinizi/evliliğinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerin her birine ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen yanlış	Oldukça yanlış	Oldukça doğru	Tamamıyla doğru
a) İlişkimiz için çok fazla yatırım yaptım.				
b) Birlikte olduğum kişiye, sırlarım gibi pek çok özel şey anlatmaktayım.				
c) Birlikte olduğum kişi ve ben birlikte, yeri doldurulması güç bir entelektüel yaşama sahibiz.				
d) Bireysel kimlik duygum yani kim olduğum birlikte olduğum kişi ve ilişkimizle bağlantılı.				
e) Birlikte olduğum kişi ve ben pek çok anıyı paylaşıyoruz.				

2) İlişkimize öyle çok yatırım yaptım ki, eğer bu ilişki sona erecek olursa çok şey kaybetmiş olurum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

3) Boş zaman etkinlikleri gibi yaşamımın pek çok yönü, şu anda birlikte olduğum kişiye çok fazla bağlı ve eğer ayrılacak olursak bunların hepsini kaybederim.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

4) İlişkimize çok fazla bağlandığımı ve bu ilişkiye çok şey verdiğimi hissediyorum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

5) Birlikte olduğum kişiyle ayrılmamız, aile ve arkadaşlarımla olan ilişkilerimi olumsuz etkiler.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6) Başkalarının ilişkileriyle karşılaştırılırsa, ben ilişkime oldukça fazla yatırım yapmaktayım.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış Tamamıyla doğru